

ЗАТВЕРДЖЕНО

**постановою Кабінету Міністрів України від 5
серпня 2020 р. № 695**

**(в редакції постанови Кабінету Міністрів
України**

від _____ № _____)

ДЕРЖАВНА СТРАТЕГІЯ

регіонального розвитку на 2021-2027 роки

Загальна частина

Ця Стратегія розроблена відповідно до законів України «Про засади державної регіональної політики», «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України», постанов Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2023 р. № 817 «Деякі питання розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених Стратегії і плану заходів», від 30 травня 2023 р. № 600 «Про затвердження Порядку надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна», від 27 вересня 2022 р. № 1073 «Про затвердження Порядку поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України».

Ця Стратегія визначає генеральний вектор сталого розвитку регіонів та розроблена відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722.

В Україні створено юридичну основу та запроваджено нові підходи до стратегічного планування та фінансування регіонального розвитку. Реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на засадах децентралізації, яка успішно реалізується з 2015 року, створила нові можливості для розвитку територіальних громад. Новий адміністративно-територіальний устрій та бюджетна децентралізація суттєво підвищили спроможність місцевого самоврядування.

Актуалізація Стратегії зумовлена необхідністю врахування:

- наслідків повномасштабної війни РФ проти України та їх впливу на територіальні громади та регіони, підвищення ролі безпеки та стійкості до зовнішніх чинників;
- набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, поглиблення ступеня виконання положень Угоди про асоціацію між Україною і ЄС та її державами-членами та переходу до початку переговорів про вступ України до ЄС;
- рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку щодо необхідності оновлення Стратегії для забезпечення її зв'язку з процесом відновлення України;

– внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики»;

– кліматичних зобов'язань України, зокрема щодо:

загальноекономічного зниження викидів парникових газів на 65% до 2030 року порівняно з 1990 роком (Другий Національно визначений внесок України до Паризької угоди);

відмови від використання вугілля на державних електростанціях до 2035 року (COP26, вступ до платформи Powering Past Coal Alliance (PPCA));

скорочення викидів метану на 30% до 2030 року від рівня 2020 року (COP26, долучення до ініціативи Global Methane Pledge) та ін.

У роботі над актуалізацією Стратегії взяли участь понад 230 представників неурядових організацій, аналітичних центрів, міжнародних організацій, незалежних експертів, дослідників та громадських активістів. Такий підхід забезпечив інклюзивність та відкритість процесу.

Політика регіонального розвитку до 2027 року ґрунтується на врахуванні під час стратегічного планування ключових викликів, які впливають на людину, інфраструктуру, безпекове середовище, економіку та довкілля, а також включатиме побудову культури партнерства та співробітництва, орієнтованої на взаємодію громадян та публічних інституцій щодо розвитку. Заходи регіональної політики формуватимуться на основі отриманого досвіду, зібраних даних, висновків, рекомендацій, результатів аналізів та оцінки для забезпечення та підтримки високих стандартів управління та реалізації регіональної політики, що вимагає функціонування відповідних спеціалізованих аналітичних засобів, баз даних формування та оцінки політики.

Реалізація державної регіональної політики на період до 2027 року здійснюватиметься на основі комплексного територіального підходу, що передбачає, що об'єктом у рамках регіональної політики є територія, яка характеризується специфічним набором соціальних, просторових, безпекових, екологічних та економічних особливостей. З цією метою в Стратегії визначаються функціональні типи територій, які наведені в Додатку 1. Заходи щодо реалізації державної регіональної політики спрямовуватимуться на відновлення інфраструктури, економічної активності та балансу екосистем, створення безпекових умов для повернення в регіон внутрішньо переміщених осіб та вимушених мігрантів, створення сприятливих умов для діяльності всіх суб'єктів господарювання на територіях відновлення, підтримку та ефективне використання потенціалу територій з особливими умовами для розвитку, поширення позитивного впливу регіональних полюсів зростання (міських агломерацій, міст) та територій сталого розвитку, що повинно сприяти зниженню рівня міжрегіональної та

внутрішньорегіональної асиметрії в розвитку територіальних громад та якості життя людини.

Тенденції та основні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів

Завдяки реформам своїх багаторівневих структур управління, які розпочала Україна у 2014 році, було надано значний імпульс розвитку держави та її регіонів, зокрема створено нову законодавчу базу для місцевого самоврядування та державної регіональної політики. Фінансова децентралізація, формування нового адміністративно-територіального устрою та передача значних повноважень територіальним громадам підвищила спроможність місцевого самоврядування. Також суттєво зросло фінансування регіонального та місцевого розвитку, що сприяло підвищенню якості та доступності публічних послуг, зростанню доходів та зайнятості населення.

Внутрішні реформи також забезпечували загалом позитивну динаміку України в основних міжнародних рейтингах, що стосуються розвитку людського капіталу, конкурентоспроможності та відкритості для бізнесу.

Починаючи з 2015 року Україна стабільно демонструвала зростання Індексу людського розвитку (Human Development Index, HDI) — інтегрального показника, що розраховується щорічно для міждержавного порівняння і вимірювання рівня життя, грамотності, освіченості і довголіття, як основних характеристик людського потенціалу. У 2020-2021 роках значення індексу України знизилося через пандемію COVID-19 та її наслідки, що загалом відповідає світовій тенденції. При цьому Україна стабільно займає місце серед групи країн з “високим” значенням індексу.

Також, починаючи з 2012 року Україна стабільно покращувала свої оцінки в рейтингу Doing Business, який дає можливість оцінити легкість ведення бізнесу за десятьма основними показниками та дозволяє порівнювати країни між собою. В 2020 році (останньому рейтингу, опублікованому Світовим банком) Україна піднялася на 64-те місце (у 2012 році - 152-ге місце).

На жаль, протягом останніх років Україна не демонструвала стабільної позитивної динаміки підвищення економічної конкурентоспроможності, оціненої за допомогою Індексу глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index, GCI). Індекс оцінює спроможність країн забезпечити високий рівень процвітання власних громадян, що залежить від того, наскільки продуктивно країна використовує наявні ресурси. Через це, індекс вимірює сукупність (вплив) інститутів, політики та чинників, які визначають стійкий поточний та середньостроковий рівні економічного процвітання. Рейтинг України коливався від 76-го (у 2015 році) до 89-го (у 2017 році). Традиційно слабкими секторами України є “Фінансова система”, “Макроекономічна стабільність” та “Інституції”, а сильними - “Знання”, “Ринок праці”, “Внутрішній ринок”.

Стабільною тенденцією останніх двох десятиліть є скорочення чисельності населення в більшості регіонів (зокрема, зниження чисельності населення в кількох регіонах, де сільське господарство було основною галуззю, становило понад 10%) та інтенсивне зростання м. Київ та агломерації. Одне м. Київ забезпечувало 50% сукупного приросту валового внутрішнього продукту України в період 2004-2014 років, навіть коли його частка у валовому внутрішньому продукті України становила лише 17,8% у 2004 році. У 2014-2021 роках на м. Київ та Київську область припадало майже 30% загального економічного зростання.

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України 24 лютого 2022 року призвела до тимчасової окупації частини території України, значних руйнувань інфраструктури і природних екосистем, мільйонів вимушених переселенців та рекордного падіння економіки України.

23 червня 2022 року Європейська Рада своїм рішенням надала Україні статус кандидата на вступ до Європейського Союзу. Досвід попередніх розширень ЄС показав, що процес вступу до ЄС є важливим стимулом для реформування та модернізації країни-кандидата. У новому статусі перед Україною стоятимуть завдання підвищення адміністративної спроможності інституцій на державному, регіональному та місцевому рівні, що є важливим фактором успішних передвступних переговорів, ефективного використання коштів та подальшого вступу до ЄС. Це потребує перегляду та оцінки викликів, які постали перед Україною та її регіонами.

Набір викликів, представлених нижче, був підготовлений на основі аналізу, досліджень та оцінки ситуації соціально-економічного розвитку країни. Відповідь на окремі виклики залежатиме від їх масштабу, значення для країни, регіонів та окремих територіальних громад та потребуватиме правильно підбраного втручання та координації регіональної політики з політикою відновлення та галузевими політиками із сфокусованим територіальним спрямуванням. На цій основі було визначено вісім актуальних викликів розвитку країни, що потребують вирішення, в тому числі, в рамках державної регіональної політики до закінчення планового періоду:

1. Втрата людського капіталу та прискорення депопуляції населення внаслідок вимушеної міграції, бойових дій, окупації та терористичних актів російської федерації;
2. Різкі просторові та структурні зміни в економіці, втрата експортного потенціалу регіонів;
3. Збільшення кількості територій, які потребують державної підтримки;

4. Значні пошкодження та знищення інфраструктури внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації та невідповідність інфраструктури актуальним потребам людини, економіки та безпековим викликам;

5. Втрата транзитного потенціалу та вимушена переорієнтація транспортно-логістичних потоків;

6. Екологічна шкода внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України, неможливість використання територій через небезпеку, пов'язану з забрудненням вибухонебезпечними предметами;

7. Тимчасова окупація територій та втрата інституційної спроможності влади на місцевому рівні внаслідок повномасштабної збройної агресії російської федерації;

8. Неготовність системи управління регіональним розвитком до процедур та кращих практик ЄС.

1. Втрата людського капіталу та прискорення депопуляції населення внаслідок вимушеної міграції, бойових дій, окупації та терористичних актів російської федерації.

Військова агресія російської федерації несе найбільші виклики для формування **людського капіталу** в Україні як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі, оскільки руйнує його демографічну основу. За прогнозами, в Україні посилюватиметься негативна динаміка народжуваності; війна неминуче спричинить зростання рівня **смертності та скорочення тривалості життя**.

Через збройну агресією російської федерації проти України підвищуються ризики падіння доходів та зростання бідності: частка осіб, що змушені економити на їжі у поточному році збільшилась вдвічі, масштаби руйнувань житлових будівель перевищують обсяги усього нового житла, введенного в експлуатацію за останні сім років; від бомбардувань та обстрілів постраждали заклади освіти та охорони здоров'я. Війна також поглиблює соціальну нерівність через ускладнення доступу жителів різних територій до публічних послуг.

Найсуттєвіше на демографічну ситуацію в країні, відтворення та розвиток людського капіталу і надалі впливатимуть **міграційні процеси**. Статус тимчасового захисту у країнах Європи на початок червня 2023 року отримали близько 5,14 млн українців, в російській федерації та Республіці Білорусь перебували близько 1,5 млн українських громадян більшість вимушених переселенців за кордон мають вищу або незакінчену вищу освіту (близько 70% від респондентів/ок). Як свідчить міжнародний досвід, тривалість перебування у

новому місці проживання довше 6 місяців майже гарантує, що більшість таких біженців залишаться за кордоном і подальші їх переміщення не будуть пов'язані з Україною.

Майже 4,9 млн українців отримали офіційний статус **внутрішньо переміщеної особи**, який дає змогу отримувати соціальну допомогу від держави та міжнародних організацій. Частина громадян може надалі відмовитися від повернення в місця попереднього проживання.

Важливим фактором впливу на формування та відтворення людського капіталу є наявність значної кількості **ветеранів російсько-української війни**, які потребуватимуть реабілітації, реадaptaції та реінтеграції. За попередніми експертними оцінками їх кількість досягне 2,0 млн осіб.

В умовах війни **високим залишається рівень безробіття, яке набуває ознак структурного**. Існує значний **розрив у забезпеченні робітничими кадрами**, в тому числі релокованих промислових підприємств. Загалом, попри поживлення економічної активності, багато підприємств не відновили свою діяльність, що позначається на ринку праці. Через внутрішню міграцію та релокацію бізнесу найбільша кількість громадян, які шукають роботу, спостерігається в Закарпатській, Чернівецькій, Львівській, Хмельницькій та Вінницькій областях. Найменша активність — в областях, на територіях яких відбуваються бойові дії.

Таким чином, в умовах війни та значної депопуляції, всі регіони країни стикаються з великими ризиками втрати людського капіталу, розвиток якого потребує поєднання багатьох умов: забезпечення заходів безпеки, стимулювання економічної активності населення, забезпечення гідної оплати праці, доступу до сучасної освіти, якісних медичних послуг, відповідної якості життя.

2. Різкі просторові та структурні зміни в економіці, втрата експортного потенціалу регіонів

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України спричинила **скорочення економіки України** за підсумками 2022 року на 29,1%, що є найбільшим падінням економіки від здобуття Україною незалежності у 1991 році. При цьому, якщо попередні кризи більш рівномірно вплинули на економіку всієї країни, то зараз падіння є **регіонально диференційованим** і визначається основним чином наближеністю до лінії зіткнення. Приріст реального ВВП в березні-липні 2023 року демонстрував позитивні значення, але ВВП все ж залишається на понад 25% нижчим за рівень 2021 року.

Найбільшого падіння валової доданої вартості (далі - ВДВ) зазнала **сфера будівництва** (-67,6%). За оцінками Світового банку, найбільших руйнувань зазнав сектор житлового будівництва – 38% від загального розміру збитків української економіки.

Падіння ВДВ у **транспортній сфері** склало 44,3%. Водночас, за оцінками Світового банку, збитки цього сектору економіки становлять 35,7 млрд дол. США. Сумарно на Донецьку, Луганську, Херсонську і Запорізьку області припадає понад 70% збитків, понесених у транспортній сфері. Значне скорочення діяльності транспорту та порушення логістичних потоків стало однією з причин (поряд із різким зниженням кількості споживачів та їх купівельної спроможності) звуження ділової активності у **сфері торгівлі**, додана вартість якої зменшилась на 30,9%.

У **переробній промисловості** за підсумками 2022 року падіння ВДВ склало 43,1%. Обсяг реалізованої продукції переробної промисловості зменшився на 31,5%, а, зокрема, продукції металургійних виробництв – на 57,9%. Це стало прямим наслідком величезних втрат виробничих потужностей вітчизняної металургії. Так, зруйновані промислові гіганти Приазов'я, на які у 2021 році сумарно припадало 19,95% реалізованої металургійної продукції в Україні. Металургійна промисловість України завжди була зорієнтованою на експорт, і війна майже не змінила цієї ситуації. Так, якщо у 2021 році металургійні підприємства експортували ~70% від загального обсягу реалізованої продукції, то у 2022 році значення цього показника становило 66,5%.

У 2022 році приросту обсягу реалізованої продукції досягли лише **легка промисловість** (+8,5%) і окремі машинобудівні виробництва, що обумовлено їх швидкою переорієнтацією на задоволення військових потреб і виконання відповідних державних замовлень. Порівняно незначне скорочення обсягів виробництва продемонстрували **харчова, деревообробна і фармацевтична промисловість**, що пояснюється стабільним внутрішнім попитом на їх продукцію та експортною орієнтацією.

Зважаючи на довоєнну територіальну концентрацію промислових підприємств у східних регіонах України - наслідком повномасштабної збройної агресії російської федерації стала деіндустріалізація її східних регіонів.

Аграрний сектор в умовах повномасштабної вторгнення рф став одним з тих, що зазнали найвагоміших втрат. За оцінками, загальна сума втрат, завданих аграрному сектору держави станом на квітень 2023 року, сягнула 8,7 млрд дол. США, що становить близько третини від всієї вартості активів. Найбільша частка збитків агросектору — через знищення та пошкодження сільгосподарської техніки. Серйозних втрат зазнала інфраструктура для зберігання виробленої сільськогосподарської продукції. Сумарна місткість зруйнованих зерносховищ досягає 8,2 млн т виробленої продукції, а пошкоджених зерносховищ — 3,25 млн т потужностей для одночасного зберігання. Найбільших збитків агросектору війна, розв'язана рф, завдала Луганській, Херсонській, Донецькій, Харківській та Запорізькій областям.

Відновлення аграрного сектору на територіях, де проводилися бойові дії та прилеглих до лінії розмежування ускладнюється необхідністю знешкодження та

(або) знищення вибухонебезпечних предметів. Можливе наростання тенденцій: зменшення кількості суб'єктів сільськогосподарської діяльності, зміни їх розташування та спеціалізації через значні економічні втрати; зниження рівня економічної активності та зменшення чисельності населення в сільській місцевості. Великі економічні та екологічні втрати, спричинені терористичним актом російської федерації щодо руйнування греблі Каховської ГЕС. Терористичний акт фактично залишив без джерела води зрошувальні системи в Херсонській, Запорізькій та Дніпропетровській областях.

Іншим вагомим фактором деіндустріалізації східних регіонів стала **релокація підприємств** у більш безпечні західні регіони або за кордон. Релокація і галузева трансформація стали важливими факторами збереження підприємницького потенціалу регіонів України в умовах війни через адаптацію бізнесу до роботи в нових умовах (зміна ланцюгів поставок, оновлення клієнтської бази, зміна вектору експортно-імпортних операцій в сторону ЄС тощо). За урядовою програмою релокації було переміщено понад 800 підприємств, серед яких переважають металообробні та машинобудівні підприємства, медичні та фармацевтичні підприємства, підприємства легкої промисловості та ІТ-галузі. Релокований бізнес також представляють підприємства оптової торгівлі, які перемістили насамперед у західний регіон України свої логістичні центри, зокрема склади з готовою продукцією, а також ІТ-компанії. Лідером за кількістю релокованих підприємств є Львівська область – сюди переміщено майже чверть таких підприємств. Понад 50 підприємств повернулися на попередні місця роботи у зв'язку з покращенням там безпекової ситуації, зокрема, в Харківську, Чернігівську та Сумську області.

Малий та середній бізнес завжди був однією з найважливіших складових української економіки. У 2021 році підприємства МСБ створювали близько 60% національного ВВП, забезпечували близько 7 млн робочих місць та 40% податкових надходжень. В умовах ведення воєнних дій підприємства малого та середнього бізнесу залишаються вагомим чинником стійкості держави.

У регіональному розрізі швидшу адаптацію та посткризове відновлення стійкості підприємницького середовища продемонстрували регіони західної України, які станом на I півріччя 2023 року вже працювали на повну або майже на повну потужність. Водночас складною залишається ситуація на прифронтових Запорізькій та Харківській областях, де лише 10% підприємств працювали на високому рівні завантаження потужностей. Низький рівень завантаження бізнесу спостерігався й у м. Києві (24%), а також Сумській (32%), Черкаській (33%) та Кіровоградській (33%) областях. Основними чинниками, які перешкоджали відновленню стійкості підприємницького сектору в зазначених регіонах були географічне розташування (близькість до лінії зіткнення), а також логістичні та енергетичні виклики.

Втрата економічного потенціалу регіонів, які наближені до лінії фронту або перебували / перебувають під окупацією, відразу відобразилась на **експорті України**. За підсумками 2022 року частка експорту товарів і послуг у ВВП України (у фактичних цінах) скоротилась до 35,5% (проти 40,7% у 2021 році). У 2022 році відбулось зменшення обсягів товарного експорту з України на 35,2%, зокрема, внаслідок кардинального порушення логістики, передусім морської, через блокаду морських портів росією. Серед регіонів найбільших втрат експортного потенціалу зазнала економіка Донецької (-96%), Луганської (-94,8%) і Херсонської (-86,2%) областей. Водночас усі області західного регіону, окрім Івано-Франківської, продемонстрували нарощення експортної активності, але найбільшого приросту товарного експорту впродовж 2022 року досягли Черкаська і Одеська області.

До повномасштабної військової агресії економіка Донецької, Запорізької і Миколаївської областей, порівняно з іншими регіонами, була найбільш експортно орієнтованою – частка експорту у їх ВРП перебувала на рівні 60÷70%. Відповідно обсяги втрат експортного потенціалу цих областей тісно корелюють із обсягами втрат, яких зазнає їх економіка. Впродовж 1 півріччя 2023 року відновлення економічної діяльності на деокупованих територіях обумовило зростання обсягів експорту таких областей, зокрема Чернігівської (+52,9%), Сумської (+22,5%).

За підсумками 2022 року у товарній структурі вітчизняного експорту відбулись відчутні негативні зміни, спричинені воєнними діями. Найбільшого скорочення (-9,89 в.п.) зазнала частка продукції металургійної промисловості (товарна група XV), обсяги експорту якої впали на 62,5%. Також суттєво зменшились обсяги експорту продукції хімічної промисловості (-54,3%) і мінеральних продуктів (-48,6%). Водночас обсяги експорту продуктів рослинного походження скоротились лише на 13,3%, а жирів та олій – на 15,5%. Наслідком такої динаміки стало збільшення у товарній структурі експорту часток II і III товарних груп, відповідно, на 7,7 в.п. і 3,14 в.п. Експортна спеціалізація регіонів України упродовж 2022 року зазнала певних (але не суттєвих) трансформацій.

Вплив воєнних дій був значно меншим на експорт послуг, обсяги якого скоротились у 2022 році на 12,5% до попереднього року і склали 16,1 млрд дол США. Впродовж першого півріччя 2023 року експорт послуг залишався на рівні попереднього року. При цьому частка ІТ-послуг в українському експорті у 2022 році сягнула 46,5%, що було найвищим показником впродовж останніх років. Значною мірою це обумовлено щорічним скороченням обсягів послуг транспорту (зокрема через втрату транзитного потенціалу України). Експорт ІТ-послуг з України в першому півріччі 2023 року скоротився на 9,3% у порівнянні з таким же періодом минулого року, тобто фіксується тенденція на зниження обсягів експорту українського ІТ.

Ключові тенденції у формуванні та розвитку експортного потенціалу України, окрім географічної переорієнтації експорту товарів у європейському напрямі, є переважно негативними і водночас взаємозалежними, а саме: зменшення

частки високотехнологічної продукції у структурі товарного експорту при поглибленні сировинної орієнтації останнього; витіснення вітчизняних товаровиробників із традиційних сегментів ринку внаслідок втрати ними конкурентних переваг; незначна ймовірність зайняти нові ринкові сегменти із продукцією низькотехнологічних сегментів промисловості; залежність від циклічних коливань та зовнішніх чинників, що мають не лише економічне, а й геополітичне походження; надмірна енерго- і ресурсоємність внутрішнього виробництва та його залежність від високотехнологічного імпорту.

3. Збільшення кількості територій, які потребують державної підтримки

Фінансова децентралізація та адміністративно-територіальна реформа забезпечили зміцнення спроможності регіонів та територіальних громад, створили підґрунтя для активації процесів розвитку територій з опорою на власний соціально-економічний та ресурсний потенціал. В умовах повномасштабної військової агресії російської федерації відбулось розширення території тимчасової окупації, територіальні громади зіткнулись із втратою майна, руйнуванням інфраструктури, масовою міграцією населення, зниженням економічної активності, втратою економічного та експортного потенціалу тощо. Це прямо позначилось на спроможності територіальних громад, та зумовило збільшення кількості територій, які потребують державної підтримки.

Впродовж 2022 року відбулося суттєве **зниження фінансової спроможності** значної кількості територіальних громад та регіонів. Попри незначне номінальне зростання власних доходів територіальних громад в Україні (в середньому +9,5%), фактично рівень їх фінансової спроможності суттєво знизився - з урахуванням рівня інфляції власні доходи територіальних громад у 2022 році зменшились на 17% порівняно з 2021 роком. В регіональному розрізі реальний приріст власних доходів загального фонду місцевих бюджетів у 2022 році продемонстрували 10 регіонів, серед яких – західні та центральні області України. Інші завершили рік з фактичним від'ємним приростом власних доходів місцевих бюджетів.

Вплив повномасштабної збройної агресії російської федерації зумовлених нею наслідків та податкових змін, запроваджених на національному рівні з метою стабілізації економічної ситуації, спричинили зміну структури доходів місцевих бюджетів та скорочення надходжень значущих податків: податок на доходи фізичних осіб (далі - ПДФО) (без урахування сплаченого з доходів військовослужбовців), акцизного податку з пального, плати за землю, єдиного податку. Найсуттєвішими були зміни у структурі сплаченого ПДФО. В умовах падіння економічної активності та зростання ролі сектору оборони вп'ятеро зросла частка сплаченого до бюджетів податку з доходів військовослужбовців. В середньому по регіонах у 2022 році вона становила 27,6%. У прифронтових регіонах (зокрема, Луганській, Миколаївській, Донецькій областях) практично досягла ½ від усього сплаченого ПДФО і стала основним джерелом наповнення

місцевих бюджетів, забезпечивши їх виконання. Водночас у віддалених від зони бойових дій регіонах мало місце зростання сплати ПДФО без урахування податків з доходів військовослужбовців, зокрема, у Закарпатській, Львівській, Івано-Франківській. Причиною стало переміщення активів на захід України в перші місяці воєнних дій (релокація бізнесу, міграція трудових ресурсів), а також відносно швидке відновлення економічної активності.

Сповільнення економічної активності у регіонах поблизу лінії зіткнення та її поживлення у тилкових областях, а також посилення ролі оборонної сфери зумовили **зростання диспропорцій у наповненні бюджетів територіальних громад**. Водночас суттєво розширився перелік територій, які потребують державної підтримки. В цьому контексті слід виділити специфічні чинники зниження спроможності окремих груп регіонів та територіальних громад:

- для прилеглих регіонів та територіальних громад, до території, де ведуться бойові дії або до лінії зіткнення) – крім фактору безпеки, релокація підприємств та переміщення трудових ресурсів внаслідок вимушеного масового переміщення населення. Відтак масове переміщення бізнесу матиме негативний наслідок для розвитку цих регіонів у довгостроковій перспективі навіть після завершення бойових дій та звільнення територій;

- для прикордонних територіальних громад в тилу, віддалених від лінії зіткнення – це вилучення значної частини земель з господарського обігу, у тому числі через забруднення територій вибухонебезпечними предметами (наприклад, у Шацькій територіальній громаді Волинської області такі землі сягають $\frac{1}{5}$ площі громади); руйнування бюджетоутворюючих підприємств чи об'єктів інфраструктури тощо;

- для приморських регіонів та територіальних громад – це втрата потужного логістичного потенціалу та туризму як вагомого напряму розвитку економіки (втрата туристичного потенціалу прослідковується у зменшенні обсягів туристичного збору в доходах бюджетів громад цих регіонів);

- для гірських територіальних громад Українських Карпат – це скорочення державної підтримки їх розвитку;

- для територіальних громад вздовж транспортних коридорів з республікою Білорусь та російською федерацією – повна втрата логістичного потенціалу;

- для середніх та малих міст - це зростання навантаження на інженерну та соціальну інфраструктуру з огляду на зростання кількості мешканців за рахунок ВПО та релокованого бізнесу, які при переміщенні віддавали перевагу саме містам як центрам концентрації економічної активності.

Зазначене визначає необхідність зміни інструментів державної підтримки окремих територій, вирівнювання їх спроможності та стимулювання соціально-економічного розвитку.

4.Значні пошкодження та знищення інфраструктури внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації та невідповідність інфраструктури актуальним потребам людини, економіки та безпековим викликам;

Одним із гострих викликів, які постали в результаті повномасштабної збройної агресії, є інфраструктурні проблеми, пов'язані зі значними масштабами **руйнувань / пошкодженнями інфраструктурних об'єктів та з їх недостатністю на територіях, що не зазнали пошкоджень, але прийняли значну кількість ВПО, що збільшило попит на послуги та житло.** Також суттєвими є прогалини щодо **безпеки, існуючої інфраструктури** (особливо це стосується систем захисту енергетичних та інфраструктурних об'єктів), відсутність укриттів або їх неналежний стан тощо. Вцілілі об'єкти, значною мірою, страждають на технологічну застарілість і не відповідають сучасним потребам.

Житло є одним із секторів, які найбільше постраждали від бойових дій. За оцінками Світового банку, станом на кінець лютого 2023 року було пошкоджено 1,4 млн житлових приміщень (майже 8% всіх існуючих до війни), в тому числі 135 тис індивідуальних будинків та 39 тис приміщень у гуртожитках. Найбільша кількість пошкодженого житла у Донецькій, Харківській, Луганській, Київській та Миколаївській областях. За даними Міжнародної організації міграції, станом на початок 2023 року серед ВПО 24% потребували допомоги з житлом, а 60% його орендували.

Станом на 24 лютого 2023 року щонайменше 2772 **заклади освіти** були частково пошкоджені та 454 зруйновані, що становить близько 10% усіх закладів всіх рівнів освіти в Україні. Найбільше постраждали об'єкти у східній частині України: 64% всіх закладів освіти у Донецькій області та 38% у Харківській області пошкоджені або зруйновані. Станом на липень 2023 року 68% закладів освіти обладнані укриттями. При цьому лише 56% учасників освітнього процесу були забезпечені укриттями в закладах освіти. Через відсутність та недостатність укриттів заклади дошкільної освіти не відвідувало близько 420 тис дітей дошкільного віку.

На кінець лютого 2023 року пошкоджено або знищено 15,9% **закладів охорони здоров'я** (1574 об'єкти, загальною площею 1791,6 тис м²). Пошкодження інфраструктури охорони здоров'я зареєстровано в 17 областях, причому найбільша частка пошкоджень зосереджена в Донецькій, Харківській, Чернігівській областях. До початку війни по всій країні нараховувалося 3118 автомобілів швидкої медичної допомоги, з яких за період масового вторгнення 650 (20,8%) були пошкоджені або вкрадені.

Значних руйнувань зазнала **транспортна інфраструктура**. Найбільші втрати спостерігаються в регіонах, де велися тривалі бої – на Донецьку, Луганську, Херсонську та Запорізьку області разом припадає понад 70% збитків. У випадку Херсонської області природний бар'єр, створений річкою Дніпро, також призвів до майже статичної лінії фронту починаючи з кінця 2022 року. За попередніми оцінками, в цілому внаслідок бойових дій руйнувань зазнали 25,4 тис км доріг та 344 мостів і мостових переходів державного та місцевого значення; пошкоджено 507 км залізничного полотна; 126 - пошкоджених залізничних вокзалів і станцій, з яких пошкоджено або знищено на підконтрольній території понад 53 і решта на неконтрольованих територіях.

До початку повномасштабної збройної агресії російської федерації більшість **систем життєзабезпечення** характеризувалися значною технологічною застарілістю (зношеністю), високою енергоємністю та низькою ефективністю, причому близько половини обладнання та мереж вичерпали проєктний термін служби та потребували заміни. Понад 80% енергії для життєзабезпечення населених пунктів виробляється з викопних видів палива.

Технічний стан **централізованого теплопостачання**, насамперед теплових мереж, був незадовільним і до початку повномасштабної збройної агресії. Близько 40% мереж потребували заміни.

Поточний стан **систем водопостачання** не забезпечує споживачів стабільними і доступними послугами, лише близько 65% населення мають доступ до систем централізованого питного водопостачання. Централізованим водопостачанням забезпечено менше ніж 30% населених пунктів України. Разом з тим, менше половини населення мають доступ до систем водовідведення. Лише 50% стічних вод проходить повний цикл біологічної очистки, третина стічних вод скидалися до водних об'єктів без жодного очищення.

У зв'язку з бойовими діями сектор зазнав збитків і втрат, масові удари безпілотниками та ракетами по критичній інфраструктурі наприкінці 2022 та у першому кварталі 2023 років суттєво вплинули на надання послуг. Найбільше постраждала критична інфраструктура в Харківській, Луганській, Чернігівській, Київській, Херсонській та Донецькій областях. Також очікується, що значні додаткові пошкодження буде виявлено в Луганській та Донецькій областях, коли вони стануть доступними для уряду, і збитки можна буде безпечно переоцінити.

Війна має значний негативний вплив на роботу української **енергетичної галузі**. Через своє економічне, гуманітарне і геополітичне значення об'єкти енергетичної інфраструктури є особливо частими цілями збройної агресії російської федерації. Внаслідок 33 масованих ракетних атак понад 47% енергетичної інфраструктури зазнало різного ступеня руйнувань, історично українська **енергетична система** базувалася на відносно невеликій кількості великих вугільних, атомних та гідроелектростанцій, які забезпечували більше ніж

90% генерації. Така система виявилася вразливою та неефективною в умовах воєнного стану.

6 червня 2023 року агресором зруйновано греблю Каховської ГЕС, в результаті чого до річки Дніпро потрапило щонайменше 150 т мастила із ризиком подальшого витоку ще більшого обсягу. Техногенна катастрофа впливає на водопостачання 31 системи зрошення полів, а саме Дніпропетровської – 30%, Херсонської – 94% та Запорізької – 74% областей, а також спричиняє перебої в роботі Запорізької АЕС.

Внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації Україна зазнала значних руйнувань інфраструктури. Вцілілі об'єкти, значною мірою, страждають на технологічну застарілість та не відповідають актуальним потребам безпеки. Тому повоєнне відновлення інфраструктури не може означати лише відбудову знищених та / або пошкоджених об'єктів, а повинно відбуватися за принципом «build back better» з використанням найкращих доступних технологій та практик.

5. Втрата транзитного потенціалу та вимушена переорієнтація транспортно-логістичних потоків

Збройна агресія російської федерації проти України не лише суттєво змінила територіальну структуру економіки України, але і зумовила процеси переорієнтації транспортно-логістичних маршрутів суб'єктів бізнесу. З цим пов'язані процеси руйнування критичної та виробничої інфраструктури, проблеми з логістикою, блокування портів Чорного моря, зростання виробничих і експортних втрат в умовах порушення звичних ланцюгів поставок замовлень та попиту на товари, роботи і послуги.

Втрата транзитного потенціалу у більшості випадків торкнулася регіонів південної України, де у перші місяці воєнних дій стало неможливим здійснення морських перевезень внаслідок: тимчасової окупації та блокування морських портів, які були найбільш значними по обсягах експорту зернових, руди та металопродукції; забруднення вибухонебезпечними предметами прибережної смуги; безпосередньої близькості до територій, де ведуться бойові дії; загрози піратства та збройного розбою з боку суден країни-агресора і, відповідно, неможливості забезпечення належного рівня безпеки судноплавства та дотримання міжнародних зобов'язань.

Морська інфраструктура України включала 18 портів, з яких 8 перебувають під тимчасовою окупацією держави-агресора, ще 6 - у фактичній блокаді. Така ситуація призвела до переформатування логістики та диверсифікації постачань, а також додаткового навантаження на сухопутні коридори, що в, ймовірно, породжуватиме нові виклики для стабілізації ринку вантажоперевезень. Спостерігається підвищення інтенсивності використання транспортної

інфраструктури регіонів, віддалених від зони бойових дій, що призводить до зростання рівня зношеності залізничних колій та автомобільних доріг у цих регіонах. В умовах переорієнтації транспортно-логістичних потоків гостро відчувається **невідповідність прикордонної інфраструктури на кордоні Україна-ЄС сучасним потребам**. Блокада українських портів на Чорному морі, розірвання торговельно-економічних відносин з російською федерацією і Республіки Білорусь вплинули на логістику транспортування вантажів:

- частка міжнародних перевезень сухопутним транспортом зросла на 20 в.п. (з 48% у 2021 році до 68% у 2022 році);

- інтенсивність вантажопотоків через ділянку кордону Україна-ЄС (у 2022 році кількість пропущених через кордон вантажних автомобілів зросла на 20,3%, вантажних вагонів – на 21,7%, вантажів – на 21,3%).

На Закарпатську, Волинську та Львівську області у 2022 році припадало 88,4% всіх вантажопотоків у міжнародному сполученні та 90% транзитних вантажопотоків. Найбільше зростання навантаження на прикордонну автомобільну інфраструктуру спостерігалось на українсько-польській та українсько-румунській ділянках кордону. Висока інтенсивність та нерівномірність транспортних потоків, недостатня пропускна спроможність призвели до утворення величезних черг перед пунктами пропуску як зі сторони України, так і зі сторони країн ЄС.

За результатами 2022 року залізничні пункти пропуску для вантажних перевезень, за винятком українсько-польської ділянки кордону, були завантажені на 22-35% пропускної спроможності. Утворення черг перед ними відбувалося насамперед через відсутність достатніх потужностей для складування та перевантаження вантажу на території України, наявність техніко-технологічних відмінностей між країнами залізничних перевезень і можливості сусідньої країни перевезти певний обсяг вантажу у визначеному напрямку.

Загалом, Україна значно відстає від країн ЄС за показниками щільності автомобільних доріг та часткою швидкісних доріг. У 1,5-2,5 рази нижчою є щільність залізничних колій в Україні порівняно з сусідніми країнами ЄС. Частка електрифікованих колій складає 47%. Низька пропускна спроможність транспортних мереж є стримуючим фактором, зокрема, щодо збільшення обсягів вантажоперевезень на ділянці кордону Україна-ЄС.

6. Екологічна шкода внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації, неможливість використання територій через небезпеку, пов'язану з забрудненням вибухонебезпечними предметами;

Бойові дії призвели до серйозних **негативних наслідків для довкілля, що мають довготривалі наслідки** – забруднення ґрунтів, повітря, водойм, лісові пожежі, незаконна вирубка та знищення лісів, аварії на промислових об'єктах,

знищення критичної інфраструктури, пошкодження природно-заповідного фонду, руйнування і деградація екосистем тощо. Крім того, війна в Україні негативно впливає на клімат всієї планети, зумовлюючи додаткові значні викиди вуглекислого та інших парникових газів. Попри недоступність значного масиву даних про вплив повномасштабної агресії на природу, вже зараз можна зробити попередні висновки про завдану шкоду, спираючись на відкриті джерела інформації.

Найбільш масштабним та очевидним серед них є **поширення ландшафтних та лісових пожеж**, внаслідок підриву вибухонебезпечних предметів за відносно сухої погоди. За оцінками Світового Банку, пошкодження від пожеж охоплюють 183,2 тис га лісів, що зумовлює знищення орієнтовно 43,1 млн м³ деревини (еквівалент дворічної заготівлі для всієї України). Серед найбільш постраждалих областей - Чернігівська, Сумська, Луганська, Київська, Житомирська та Харківська.

За оцінками Ініціативи з обліку викидів парникових газів внаслідок війни, станом на початок травня 2023 року загальні викиди CO₂e (еквівалент вуглекислого газу) від лісових та інших пожеж становлять 17,7 млн т.

Значної шкоди природним екосистемам завдають підриви вибухонебезпечних предметів та **знищення військової техніки**, які разом спричиняють тривале забруднення ґрунтів, поверхневих водойм та водоносних горизонтів токсичними речовинами, включаючи залишки вибухівки (тротил, гексоген тощо) та виробів спецхімії, вибухо- та пожежонебезпечних елементів, металобрухту. Іншим аспектом впливу є підриви вибухонебезпечних предметів на природу є **постійне шумове забруднення**, яке слугує сильним фактором стресу для тварин.

Ведення бойових дій та пересування техніки спричиняють потужне **забруднення та руйнування ґрунтового покриву**. Основним джерелом забруднення при проведенні вогневих стрільб є продукти вибуху, які проникають у ґрунт разом з водою, та уламки боєприпасів. На сьогодні немає детальної кількісної оцінки стану забруднення ґрунтів, але інтенсивність та тривалість бойових дій дозволяє прогнозувати, що найбільш постраждалими будуть регіони, в яких вони проходять – Донецька, Луганська, Миколаївська, Херсонська, Харківська та Запорізька області.

Аналіз **викидів парникових газів** у ключових напрямках, що безпосередньо викликані бойовими діями, визначає, що викиди парникових газів за дванадцять місяців становили щонайменше 120 млн т CO₂e. Це еквівалентно річним викидам Бельгії. Оскільки ряд наслідків цієї війни ще не враховано, ці цифри, ймовірно, є нижчими за реальний рівень викидів.

Внаслідок бойових дій та спричинених ними техногенних забруднень, руйнування мостів, гребель та берегової лінії, отруєння нафтопродуктами та важкими металами, **багато річок та ставків** України зазнали негативного впливу на біорізноманіття. За інформацією Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів, з початку війни знищено або пошкоджено близько 800 об'єктів водогосподарської інфраструктури. Зокрема, 6 червня 2023 року збройні формування російської федерації підірвали **греблю Каховської ГЕС**. Загалом 9 об'єктів Смарагдової мережі (включаючи Дніпробузький лиман, Чорноморський біосферний резерват, Нижньодніпровський національний парк, Олешківські піски) та 5 Рамсарських угідь зазнали впливу спричиненого підривом паводка.

Повномасштабна збройна агресія російської федерації має значний вплив на природне **середовище Азовського та Чорного морів**. Через блокування портів та мінування акваторії вони залишаються майже недоступними, в тому числі й для науковців, які протягом десятиліть досліджували зміни у морському середовищі. Попри неможливість відбору зразків у морі зараз, на основі наявних даних і фактів можна зробити висновки, як бойові дії та тимчасова окупація впливають на морське середовище. Вже з перших днів стало очевидно, що бойові дії, бомбардування прибережних міст, блокади портів та забруднення морських вод нафтою та іншими речовинами мають негативні далекосяжні наслідки для морського середовища.

Вплив бойових дій на **об'єкти природно-заповідного фонду** практично не відрізняється від впливу на аналогічні природні екосистеми, які не мають охоронного статусу. Додатковим фактором впливу є неможливість установ природно-заповідного фонду виконувати свої природоохоронні, наукові та рекреаційні функції. За оцінками Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів, 20% природоохоронних територій забруднені та уражені, 160 територій Смарагдової мережі (29 тис км²) та 16 Рамсарських об'єктів (6,3 тис км²) під загрозою знищення.

За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів станом на початок жовтня 2023 року зафіксовано майже 2,6 тис фактів шкоди довкіллю, спричинених повномасштабним вторгненням РФ на суму майже 48,7 млрд дол. (без врахування руйнування греблі Каховської ГЕС). Серед найбільш постраждалих регіонів: Донецька, Житомирська, Київська, Луганська, Миколаївська, Сумська, Чернігівська та Харківська області.

Внаслідок збройної агресії Російської Федерації територія України зазнала найбільшого **забруднення вибухонебезпечними предметами** (мінами, залишками снарядів, уламками ракет, саморобними вибуховими пристроями) серед країн світу. Наразі обстеження потребує площа понад 174 тис км², з яких 14 тис км² – це морські акваторії. Найбільш потенційно забрудненими вважаються деокуповані території Запорізької, Київської, Миколаївської, Сумської, Харківської, Херсонської, Чернігівської областей. За оцінками Світового Банку, загальні витрати на очищення від вибухонебезпечних предметів оцінюються в 37,6 млрд дол.

США, вони, зокрема, включають інвестиції в обладнання, навчання та витрати на оперативну діяльність.

Поширеним видом забруднення територій внаслідок бойових дій та обстрілів є забруднення відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій. Такі відходи, як правило, складаються з частин (уламків) пошкоджених (зруйнованих) об'єктів, а також матеріалів, предметів, які були всередині або поряд з такими об'єктами у момент пошкодження (руйнування) та/або виконання робіт з демонтажу та які повністю або частково втратили свої споживчі властивості та не можуть у подальшому використовуватись за місцем їх утворення чи виявлення, частина з яких містить токсичні речовини, що забруднюють повітря, ґрунт і підземні води. На початок червня 2023 року кількість відходів, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд становила близько 450 тис т. Найбільше таких відходів в Київській, Житомирській, Сумській, Миколаївській, Херсонській, Чернігівській та Харківській областях. При цьому, значна частина таких відходів може бути повторно використана після їх оброблення (перероблення) як вторинних матеріальних чи енергетичних ресурсів.

Наслідки для довкілля, спричинені повномасштабною збройною агресією російської федерації, створюють значні ризики передачі екологічно небезпечної спадщини майбутнім поколінням. Важливо, щоб при відновленні територій максимально враховувались потреби відновлення довкілля, екологічної трансформації та побудови стійкості до зміни клімату. Об'єкти нерухомого майна, що відбудовуватимуться, мають максимально відповідати стандартам енергоефективності, а їх експлуатація – бути безвідходною або здійснюватися за принципом рециклінгу. Відбудова інфраструктури має включати заходи з адаптації до зміни клімату, надаючи перевагу природо-орієнтованим рішенням.

7. Тимчасова окупація територій та втрата інституційної спроможності влади на місцевому рівні внаслідок повномасштабної збройної агресії російської федерації

У 2020 році в рамках адміністративно-територіальної реформи в Україні було створено 1469 територіальних громад та 136 районів, в тому числі 31 територіальна громада на тимчасово окупованій території України - Донецької та Луганської областей, які були окуповані з 2014 року (без врахування 1061 населеного пункту Автономної Республіки Крим та м. Севастополя). У 1420 територіальних громадах України було проведено перші вибори.

З початком повномасштабної збройної агресії майже 3800 населених пунктів в 231 територіальній громаді 11 областей України - Донецькій, Луганській, Житомирській, Запорізькій, Київській, Миколаївській, Харківській, Херсонській, Чернігівській, Сумській та Одеській областях **зазнали тимчасової окупації**.

В тимчасово окупованих територіальних громадах була зруйнована українська система управління, припинено надання адміністративних та інших публічних послуг. На деяких територіях були спроби ввести в обіг гроші держави-агресора, запровадити навчальні програми держави-агресора, було заблоковано роботу українського теле - та радіомовлення. Також мали місце факти, спрямовані на допомогу державі-агресору (пособництво), збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора, вчинені громадянами України. Інструментом дестабілізації ситуації та легітимації окупаційної влади було проведення на окремих територіях незаконних референдумів щодо приєднання частини території України до держави-агресора.

На початок червня 2023 року **деокуповано** близько 2500 населених пунктів та близько 160 територіальних громад. Для відновлення системи управління та забезпечення життєдіяльності у постраждалих та деокупованих громадах у воєнний час, у 181 територіальній громаді 9 областей України були створені **військові адміністрації населених пунктів**. Серед основних **проблем, які одразу постають після деокупації територій**, слід виділити наступні:

- відсутність доступу до електроенергії та інших інженерних мереж;
- забруднення територій вибухонебезпечними предметами, знищення та пошкодження дорожньої інфраструктури, що між населеними пунктами, що обмежує доступність базових послуг;
- руйнування соціальної інфраструктури та житлового фонду, недостатність об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту;
- зниження економічної активності, зумовлене руйнуваннями та знищенням майна, безпековими загрозами та втратою трудового ресурсу;
- дефіцит кадрів для роботи військових адміністрацій, комунальних служб та публічних закладів;
- поглиблення гендерної нерівності;
- невідповідність наявного адміністративно-територіального устрою, викликам, пов'язаним зі зміною економічних, демографічних, безпекових та логістичних умов.

Зазначені проблеми актуальні для деокупованих територій, а також тих, які **зараз тимчасово окуповані** (майже 1900 населених пунктів в близько 130 територіальних громадах 6 областей України - Донецькій, Запорізькій, Луганській, Миколаївській, Харківській, Херсонській та 1061 населеного пункту в АР Крим).

Територіальні громади після деокупації потребуватимуть диференціації підходів реінтеграції в залежності від тривалості окупації. Території, які

перебувають в окупації з 2014 року - населені пункти Донецької та Луганської областей та Автономної Республіки Крим, **знали повної втрати інституцій влади** і потребуватимуть спеціальних програм та заходів для ефективного відновлення цілісності та суверенності держави, відновлення порушених внаслідок окупації прав і свобод людини і громадянина, у тому числі соціальних, трудових, виборчих прав та права на освіту, після залишення ними тимчасово окупованої території.

Крім зазначених вище, для деокупованих територій актуальними будуть наступні виклики:

- втрата зв'язків жителів з українським правовим, культурним, освітнім простором;
- присутність представників російських спецслужб, що може нести ризики для безпекової та суспільно-політичної ситуації на даних територіях;
- просування ідеології держави-агресора у всіх сферах життя людини цих територій за час окупації;
- наслідки політики російської федерації щодо знищення української та кримськотатарської ідентичностей, дискредитації української держави та її органів влади

Важливим етапом після деокупації буде відновлення роботи органів влади України на відповідних територіях.

8. Неготовність системи управління регіональним розвитком до процедур та кращих практик ЄС

23 червня 2022 року Європейська Рада своїм рішенням надала Україні статус кандидата на вступ до ЄС. Досвід попередніх розширень, особливо після 1980-х років, показав, що процес вступу до ЄС є важливим стимулом для реформування та модернізації країни-кандидата. Важливим фактором успішних передвступних переговорів, ефективного використання коштів та подальшого вступу до ЄС є **інституційна спроможність на національному, регіональному та місцевому рівнях.**

Інституційна спроможність (в контексті освоєння коштів ЄС) визначається як загальна здатність органів державної влади та місцевого самоврядування залучених до процесу програмування, моніторингу управління й фінансування проєктів, реалізовувати програми і проєкти, що співфінансуються зі структурних фондів, відповідно до вимог законодавства ЄС. Це також **включає набір, просування, навчання та пожиттєвий найм працівників з урахуванням їх компетенцій, знань та навичок.**

Досвід попередніх розширень ЄС, підтверджує, що для ефективного програмування на **національному рівні важливим, є:**

- створення нормативно-правової бази для управління структурними фондами відповідно до вимог статті 174 та 175 Договору про функціонування Європейського Союзу;

- посилення ролі центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики щодо підготовки програм регіонального розвитку та секторального розвитку, необхідних до вступу в ЄС, необхідних для розробки операційних програм після вступу до ЄС;

- запровадження багаторівневого управління та координації між різними суб'єктами, що беруть участь у розробці програм та управлінні коштами ЄС;

- створення відповідних інструментів підготовки, управління, моніторингу та контролю програм і проєктів.

Для забезпечення якісного програмування та ефективного використання коштів ЄС важливою є також **побудова спроможних структур та процедур на регіональному та місцевому рівнях**. Це стосується:

- визначення територіальної моделі управління коштами ЄС та загальної класифікації територіальних одиниць для потреб статистики;

- зміцнення інституцій на регіональному рівні, яке включає, зокрема, розбудову спроможності до програмування, розвиток навичок у сфері організації конкурсів, системи оцінки проєктів, їх моніторингу та впровадження.

Розвиток інституційної спроможності є спільним цільовим індикатором для багатьох розділів переговорного процесу. Саме тому Україна повинна бути готова інвестувати кошти та зусилля в покращення інституційної спроможності на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Державна регіональна політика до 2027 року

Стратегічною метою державної регіональної політики до 2027 року є посилення соціально-гуманітарної, економічної, просторової згуртованості України, зростання рівня безпеки і добробуту її громадян шляхом забезпечення потреб регіонів та територіальних громад у відновленні інфраструктури та модернізації економіки за принципом “краще, ніж було”, ефективного використання внутрішнього потенціалу територій, розвитку системи демократичного, децентралізованого та інклюзивного багаторівневого врядування

Стратегічна мета державної регіональної політики до 2027 року досягається на основі трьох стратегічних цілей:

I. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах.

II. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів.

III. Розбудова ефективного багаторівневого врядування.

Оперативні цілі та основні завдання, що забезпечують досягнення стратегічних цілей, наведені у Додатку 2.

Пріоритетами регіонального розвитку на період до 2027 року є:

створення безпекових та соціально-економічних умов для повернення українців в регіони та територіальні громади;

відновлення та розвиток інфраструктури на принципах прозорості, підзвітності, сталості, інклюзивності, енергоефективності, адаптації до зміни клімату, стійкості до безпекових загроз та економічної доцільності;

розвиток інституційної спроможності органів місцевого самоврядування на регіональному та місцевому рівні у сферах стратегічного планування, проектного менеджменту, цифровізації, антикорупції;

розвиток людського капіталу, відновлення підприємницької активності та зростання економіки на основі внутрішнього потенціалу територій та регіональних смарт-спеціалізацій;

розвиток багаторівневого врядування, наближення системи управління регіональним розвитком до процедур та кращих практик ЄС;

залучення громадян до прийняття рішень на державному, регіональному та місцевому рівнях;

відновлення балансу екосистем, постраждалих внаслідок збройної агресії російської федерації;

розбудова партнерств, розвиток міжмуніципального, міжрегіонального та транскордонного співробітництва.

Механізм реалізації

Органи, що забезпечують реалізацію

Органами, що забезпечують реалізацію Стратегії, є: міністерства, інші центральні органи виконавчої влади; Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради; Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські (військові) держадміністрації; військові адміністрації населених пунктів; міські, селищні,

сільські ради; всеукраїнські асоціації органів місцевого самоврядування; громадські об'єднання, юридичні та фізичні особи, що беруть участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної регіональної політики. До реалізації державної регіональної політики розвитку можуть бути залучені також відповідні проекти міжнародної технічної допомоги.

Реалізація Стратегії здійснюється на основі партнерства, координації та узгодження діяльності всіх органів, що забезпечують її реалізацію.

Інструменти реалізації

Інструментами реалізації Стратегії є плани заходів щодо її реалізації відповідно на 2021-2023 і 2024-2027 роки; програми та проекти регіонального розвитку; план відновлення та розвитку регіонів; регіональні стратегії розвитку та плани заходів з їх реалізації; стратегії розвитку територіальних громад та плани заходів з їх реалізації; плани відновлення та розвитку територіальних громад; державні програми щодо розвитку транскордонного співробітництва, соціально-економічного розвитку окремих територій, угоди щодо регіонального розвитку тощо.

Фінансове забезпечення реалізації

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії здійснюється за рахунок:

державного фонду регіонального розвитку;

фонду ліквідації наслідків збройної агресії;

коштів державного бюджету в межах бюджетних програм, що спрямовуються на розвиток відповідної сфери у регіонах;

субвенцій, інших трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам;

коштів місцевих бюджетів;

коштів міжнародних партнерів з розвитку, міжнародних фінансових організацій;

коштів інвесторів, власних коштів підприємств та фізичних осіб.

Джерелом фінансового забезпечення реалізації Стратегії також можуть бути кошти приватних інвесторів у рамках реалізації інвестиційних проектів із застосуванням механізму державно-приватного партнерства.

Обсяги фінансування завдань з реалізації Стратегії визначаються на основі пропозицій центральних органів виконавчої влади, що є державними замовниками

відповідних державних програм, з урахуванням бюджетних призначень головних розпорядників бюджетних коштів за програмами, визначеними в Державному бюджеті України на відповідний рік, та уточнюються щороку відповідно до закону про Державний бюджет України на відповідний рік та Бюджетної декларації з урахуванням наявних бюджетних можливостей.

Етапи реалізації

Стратегія реалізується двома етапами: перший етап (2021-2023 роки); другий етап (2024-2027 роки). На кожному етапі передбачається розроблення та виконання плану заходів на відповідний період та програм і проєктів регіонального розвитку, в рамках яких будуть конкретизовані пріоритетні завдання кожної стратегічної цілі.

Система моніторингу та оцінки результативності реалізації цієї Стратегії

Моніторинг реалізації цієї Стратегії здійснюється шляхом відстеження, вимірювання та аналізу відхилення показників фактичних результатів від цільових (проміжних) значень індикаторів досягнення цілей, визначених Стратегією. Моніторинг реалізації Стратегії проводиться щороку Мінінфраструктури відповідно до Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу реалізації зазначених Стратегії і плану заходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2023 р. № 817.

Показники моніторингу реалізації Стратегії наведені у Додатку 3.

Оцінка результативності реалізації цієї Стратегії здійснюється шляхом проведення внутрішнього та зовнішнього оцінювання відповідно до Порядку проведення оцінювання реалізації державної регіональної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від _____ 2023 р. № _____ «Про затвердження Порядків з питань моніторингу та оцінювання державної регіональної політики».

Внутрішнє оцінювання реалізації Стратегії проводиться Мінінфраструктури за результатами виконання першого та другого етапів реалізації Стратегії шляхом оцінювання індикаторів досягнення визначених нею цілей, результативності, ефективності та впливу виконання Стратегії на розвиток регіонів, територіальних громад та функціональних типів територій.

Зовнішнє оцінювання реалізації Стратегії проводиться протягом року після завершення її реалізації незалежними організаціями (експертами) за запитом Мінінфраструктури.

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТИПИ ТЕРИТОРІЙ

На період дії цієї Стратегії для планування відновлення та стимулювання розвитку регіонів та територій визначаються такі функціональні типи територій:

1. Території відновлення

Вінницька область

1. Барська міська територіальна громада
2. Вінницька міська територіальна громада
3. Вороновицька селищна територіальна громада
4. Глуховецька селищна територіальна громада
5. Дашівська селищна територіальна громада
6. Джулинська сільська територіальна громада
7. Жмеринська міська територіальна громада
8. Іванівська сільська територіальна громада
9. Іллінецька міська територіальна громада
10. Калинівська міська територіальна громада
11. Козятинська міська територіальна громада
12. Краснопільська сільська територіальна громада
13. Ладизинська міська територіальна громада
14. Липовецька міська територіальна громада
15. Махнівська сільська територіальна громада
16. Могилів-Подільська міська територіальна громада
17. Мурованокуриловецька селищна територіальна громада
18. Ободівська сільська територіальна громада

19. Ольгопільська сільська територіальна громада
20. Оратівська селищна територіальна громада
21. Погребищенська міська територіальна громада
22. Райгородська сільська територіальна громада
23. Самгородська сільська територіальна громада
24. Соболівська сільська територіальна громада
25. Стрижавська селищна територіальна громада
26. Теплицька селищна територіальна громада
27. Томашпільська селищна територіальна громада
28. Тростянецька селищна територіальна громада
29. Турбівська селищна територіальна громада
30. Уланівська сільська територіальна громада
31. Хмільницька міська територіальна громада
32. Чернівецька селищна територіальна громада
33. Чечельницька селищна територіальна громада
34. Шаргородська міська територіальна громада
35. Ямпільська міська територіальна громада
36. Яришівська сільська територіальна громада

Волинська область

1. Вишнівська сільська територіальна громада
2. Дубівська сільська територіальна громада
3. Ковельська міська територіальна громада
4. Луківська селищна територіальна громада
5. Рівненська сільська територіальна громада
6. Берестечківська міська територіальна громада
7. Луцька міська територіальна громада
8. Устилузька міська територіальна громада
9. Шацька селищна територіальна громада

Дніпропетровська область

1. Дніпровська міська територіальна громада
2. Чумаківська сільська територіальна громада
3. Новоолександрівська сільська територіальна громада
4. Солонянська селищна територіальна громада
5. Слобожанська селищна територіальна громада
6. Могилівська сільська територіальна громада
7. Обухівська селищна територіальна громада

8. Підгородненська міська територіальна громада
9. Вишнівська селищна територіальна громада
10. Жовтоводська міська територіальна громада
11. Затишлянська сільська територіальна громада
12. Кам'янська міська територіальна громада
13. Апостолівська міська територіальна громада
14. Зеленодольська міська територіальна громада
15. Широківська селищна територіальна громада
16. Новопільська сільська територіальна громада
17. Грушівська сільська територіальна громада
18. Лозуватська сільська територіальна громада
19. Криворізька міська територіальна громада
20. Марганецька міська територіальна громада
21. Нікопольська міська територіальна громада
22. Покровська міська територіальна громада
23. Томаківська селищна територіальна громада
24. Червоногригорівська селищна територіальна громада
25. Мирівська сільська територіальна громада
26. Першотравневська сільська територіальна громада
27. Покровська сільська територіальна громада
28. Новомосковська міська територіальна громада
29. Перещепинська міська територіальна громада
30. Межиріцька сільська територіальна громада
31. Тернівська міська територіальна громада
32. Троїцька сільська територіальна громада
33. Павлоградська міська територіальна громада
34. Вербківська сільська територіальна громада
35. Васильківська селищна територіальна громада
36. Зайцівська сільська територіальна громада
37. Маломихайлівська сільська територіальна громада
38. Новопавлівська сільська територіальна громада
39. Покровська селищна територіальна громада
40. Великомихайлівська сільська територіальна громада
41. Слов'янська сільська територіальна громада
42. Дубовиківська сільська територіальна громада
43. Петропавлівська селищна територіальна громада
44. Першотравенська міська територіальна громада
45. Межівська селищна територіальна громада

46. Брагинівська сільська територіальна громада
47. Синельниківська міська територіальна громада
48. Раївська сільська територіальна громада
49. Миколаївська сільська територіальна громада

Донецька область

1. Андріївська сільська територіальна громада
2. Білозерська міська територіальна громада
3. Гродівська селищна територіальна громада
4. Добропільська міська територіальна громада
5. Дружківська міська територіальна громада
6. Комарська сільська територіальна громада
7. Краматорська міська територіальна громада
8. Криворізька сільська територіальна громада
9. Курахівська міська територіальна громада
10. Миколаївська міська територіальна громада
11. Мирноградська міська територіальна громада
12. Новогродівська міська територіальна громада
13. Новодонецька селищна територіальна громада
14. Олександрівська селищна територіальна громада
15. Покровська міська територіальна громада
16. Святогірська міська територіальна громада
17. Селидівська міська територіальна громада
18. Слов'янська міська територіальна громада
19. Удачненська селищна територіальна громада
20. Черкаська селищна територіальна громада
21. Шахівська сільська територіальна громада

Житомирська область

1. Андрушівська міська територіальна громада
2. Андрушківська сільська територіальна громада
3. Барашівська сільська територіальна громада
4. Бердичівська міська територіальна громада
5. Березівська сільська територіальна громада
6. Брусилівська селищна територіальна громада
7. Вільшанська сільська територіальна громада
8. Волицька сільська територіальна громада
9. Гладковицька сільська територіальна громада

10. Глибочицька сільська територіальна громада
11. Городоцька сільська територіальна громада
12. Гришковицька селищна територіальна громада
13. Житомирська міська територіальна громада
14. Звягельська міська територіальна громада
15. Квітнева сільська територіальна громада
16. Корнинська селищна територіальна громада
17. Коростенська міська територіальна громада
18. Курненська сільська територіальна громада
19. Малинська міська територіальна громада
20. Народицька селищна територіальна громада
21. Новогуївська селищна територіальна громада
22. Овруцька міська територіальна громада
23. Оліївська сільська територіальна громада
24. Піщівська сільська територіальна громада
25. Радомишльська міська територіальна громада
26. Романівська селищна територіальна громада
27. Словечанська сільська територіальна громада
28. Станишівська сільська територіальна громада
29. Старосілецька сільська територіальна громада
30. Ушомирська сільська територіальна громада
31. Харитонівська сільська територіальна громада
32. Хорошівська селищна територіальна громада
33. Червоненська селищна територіальна громада
34. Черняхівська селищна територіальна громада
35. Чижівська сільська територіальна громада
36. Чоповицька селищна територіальна громада
37. Чуднівська міська територіальна громада
38. Швайківська сільська територіальна громада

Закарпатська область

1. Тячівська міська територіальна громада
2. Чопська міська територіальна громада
3. Ужгородська міська територіальна громада
4. Оноківська сільська територіальна громада
5. Перечинська міська територіальна громада
6. Берегівська міська територіальна громада

Запорізька область

1. Запорізька міська територіальна громада
2. Біленьківська сільська територіальна громада
3. Вільнянська міська територіальна громада
4. Долинська сільська територіальна громада
5. Комишуваська селищна територіальна громада
6. Кушугумська селищна територіальна громада
7. Матвіївська сільська територіальна громада
8. Михайлівська сільська територіальна громада
9. Михайло-Лукашівська сільська територіальна громада
10. Новомиколаївська селищна територіальна громада
11. Новоолександрівська сільська територіальна громада
12. Павлівська сільська територіальна громада
13. Петро-Михайлівська сільська територіальна громада
14. Степенська сільська територіальна громада
15. Таврійська сільська територіальна громада
16. Тернуватська селищна територіальна громада
17. Широківська сільська територіальна громада
18. Воздвижівська сільська територіальна громада
19. Преображенська сільська територіальна громада

Київська область

1. Білоцерківська міська територіальна громада
2. Володарська селищна територіальна громада
3. Гребінківська селищна територіальна громада
4. Ковалівська сільська територіальна громада
5. Маловільшанська сільська територіальна громада
6. Медвинська сільська територіальна громада
7. Рокитнянська селищна територіальна громада
8. Сквирська міська територіальна громада
9. Ставищенська селищна територіальна громада
10. Таращанська міська територіальна громада
11. Узинська міська територіальна громада
12. Фурсівська сільська територіальна громада
13. Тетіївська міська територіальна громада
14. Бориспільська міська територіальна громада
15. Вороньківська сільська територіальна громада

16. Гірська сільська територіальна громада
17. Дівичківська сільська територіальна громада
18. Золочівська сільська територіальна громада
19. Пристолична сільська територіальна громада
20. Циблівська сільська територіальна громада
21. Яготинська міська територіальна громада
22. Переяславська міська територіальна громада
23. Студениківська сільська територіальна громада
24. Ташанська сільська територіальна громада
25. Баришівська селищна територіальна громада
26. Березанська міська територіальна громада
27. Броварська міська територіальна громада
28. Великодимерська селищна територіальна громада
29. Зазимська сільська територіальна громада
30. Згурівська селищна територіальна громада
31. Калинівська селищна територіальна громада
32. Калитянська селищна територіальна громада
33. Білогородська сільська територіальна громада
34. Бородянська селищна територіальна громада
35. Борщагівська сільська територіальна громада
36. Бучанська міська територіальна громада
37. Вишнева міська територіальна громада
38. Гостомельська селищна територіальна громада
39. Дмитрівська сільська територіальна громада
40. Ірпінська міська територіальна громада
41. Коцюбинська селищна територіальна громада
42. Макарівська селищна територіальна громада
43. Немішайвська селищна територіальна громада
44. Пісківська селищна територіальна громада
45. Вишгородська міська територіальна громада
46. Димерська селищна територіальна громада
47. Іванківська селищна територіальна громада
48. Петрівська сільська територіальна громада
49. Пірнівська сільська територіальна громада
50. Поліська селищна територіальна громада
51. Славутицька міська територіальна громада
52. Богуславська міська територіальна громада
53. Васильківська міська територіальна громада

54. Кагарлицька міська територіальна громада
55. Козинська селищна територіальна громада
56. Миронівська міська територіальна громада
57. Обухівська міська територіальна громада
58. Ржищівська міська територіальна громада
59. Українська міська територіальна громада
60. Феодосіївська сільська територіальна громада
61. Бишівська сільська територіальна громада
62. Боярська міська територіальна громада
63. Гатненська сільська територіальна громада
64. Глевахівська селищна територіальна громада
65. Калинівська селищна територіальна громада
66. Кожанська селищна територіальна громада
67. Томашівська сільська територіальна громада
68. Фастівська міська територіальна громада
69. Чабанівська селищна територіальна громада

Кіровоградська область

1. Благовіщенська міська територіальна громада
2. Великоандрусівська сільська територіальна громада
3. Великосеверинівська сільська територіальна громада
4. Гайворонська міська територіальна громада
5. Знам'янська міська територіальна громада
6. Кропивницька міська територіальна громада
7. Маловисківська міська територіальна громада
8. Новоархангельська селищна територіальна громада
9. Олександрійська міська територіальна громада
10. Онуфріївська селищна територіальна громада
11. Первозванівська сільська територіальна громада
12. Петрівська селищна територіальна громада
13. Підвисоцька сільська територіальна громада
14. Побузька селищна територіальна громада
15. Помічнянська міська територіальна громада
16. Світловодська міська територіальна громада
17. Соколівська сільська територіальна громада
18. Суботцівська сільська територіальна громада

Львівська область

1. Кам'янка-Бузька міська територіальна громада
2. Оброшинська сільська територіальна громада
3. Зимноводівська сільська територіальна громада
4. Новояворівська міська територіальна громада
5. Львівська міська територіальна громада
6. Золочівська міська територіальна громада
7. Красненська селищна територіальна громада
8. Буська міська територіальна громада
9. Великолюбінська селищна територіальна громада
10. Добротвірська селищна територіальна громада
11. Дрогобицька міська територіальна громада
12. Новороздільська міська територіальна громада
13. Сколівська міська територіальна громада
14. Славська селищна територіальна громада
15. Солонківська сільська територіальна громада
16. Турківська міська територіальна громада
17. Ходорівська міська територіальна громада
18. Червоноградська міська територіальна громада
19. Трускавецька міська територіальна громада
20. Моршинська міська територіальна громада

Миколаївська область

1. Врадіївська селищна територіальна громада
2. Кривоозерська селищна територіальна громада
3. Мигіївська сільська територіальна громада
4. Баштанська міська територіальна громада
5. Березнегуватська селищна територіальна громада
6. Вільнозапорізька сільська територіальна громада
7. Володимирівська сільська територіальна громада
8. Горохівська сільська територіальна громада
9. Інгульська сільська територіальна громада
10. Казанківська селищна територіальна громада
11. Новобузька міська територіальна громада
12. Привільненська сільська територіальна громада
13. Снігурівська міська територіальна громада
14. Софіївська сільська територіальна громада
15. Широківська сільська територіальна громада
16. Березанська селищна територіальна громада

17. Веснянська сільська територіальна громада
18. Воскресенська селищна територіальна громада
19. Галицинівська сільська територіальна громада
20. Коблівська сільська територіальна громада
21. Костянтинівська сільська територіальна громада
22. Мішково-Погорілівська сільська територіальна громада
23. Миколаївська міська територіальна громада
24. Нечаянська сільська територіальна громада
25. Новоодеська міська територіальна громада
26. Ольшанська селищна територіальна громада
27. Первомайська селищна територіальна громада
28. Радсадівська сільська територіальна громада
29. Степівська сільська територіальна громада
30. Сухоєланецька сільська територіальна громада
31. Чорноморська сільська територіальна громада
32. Шевченківська сільська територіальна громада
33. Братська селищна територіальна громада
34. Бузька сільська територіальна громада
35. Веселинівська селищна територіальна громада
36. Вознесенська міська територіальна громада
37. Доманівська селищна територіальна громада
38. Дорошівська сільська територіальна громада
39. Єланецька селищна територіальна громада
40. Новомар'ївська сільська територіальна громада
41. Прибужанівська сільська територіальна громада
42. Прибузька сільська територіальна громада
43. Олександрівська селищна територіальна громада

Одеська область

1. Курісовська сільська територіальна громада
2. Петровірівська сільська територіальна громада
3. Кулевчанська сільська територіальна громада
4. Шабівська сільська територіальна громада
5. Лиманська сільська територіальна громада
6. Кароліно-Бугазька сільська територіальна громада
7. Сергіївська селищна територіальна громада
8. Старокозацька сільська територіальна громада
9. Мологівська сільська територіальна громада

10. Тузлівська сільська територіальна громада
11. Арцизька міська територіальна громада
12. Ізмаїльська міська територіальна громада
13. Вилківська міська територіальна громада
14. Ренійська міська територіальна громада
15. Авангардівська селищна територіальна громада
16. Великодолинська селищна територіальна громада
17. Визирська сільська територіальна громада
18. Дачненська сільська територіальна громада
19. Маяківська сільська територіальна громада
20. Одеська міська територіальна громада
21. Таїровська селищна територіальна громада
22. Усатівська сільська територіальна громада
23. Фонтанська сільська територіальна громада
24. Чорноморська міська територіальна громада
25. Чорноморська селищна територіальна громада
26. Нерубайська сільська територіальна громада
27. Южненська міська територіальна громада
28. Зеленогірська селищна територіальна громада
29. Кодимська міська територіальна громада
30. Куяльницька сільська територіальна громада
31. Біляївська міська територіальна громада
32. Доброславська селищна територіальна громада

Полтавська область

1. Білицька селищна територіальна громада
2. Білоцерківська сільська територіальна громада
3. Великобудищанська сільська територіальна громада
4. Великорублівська сільська територіальна громада
5. Гадяцька міська територіальна громада
6. Гоголівська селищна територіальна громада
7. Горішньоплавнівська міська територіальна громада
8. Градизька селищна територіальна громада
9. Гребінківська міська територіальна громада
10. Диканська селищна територіальна громада
11. Заводська міська територіальна громада
12. Зіньківська міська територіальна громада
13. Кам'янопотоківська сільська територіальна громада

14. Карлівська міська територіальна громада
15. Кобеляцька міська територіальна громада
16. Коломацька сільська територіальна громада
17. Котелевська селищна територіальна громада
18. Кременчуцька міська територіальна громада
19. Лубенська міська територіальна громада
20. Лютенська сільська територіальна громада
21. Мартинівська сільська територіальна громада
22. Миргородська міська територіальна громада
23. Новооржицька селищна територіальна громада
24. Новоселівська сільська територіальна громада
25. Опішнянська селищна територіальна громада
26. Пирятинська міська територіальна громада
27. Піщанська сільська територіальна громада
28. Полтавська міська територіальна громада
29. Решетилівська міська територіальна громада
30. Ромоданівська селищна територіальна громада
31. Скороходівська селищна територіальна громада
32. Терешківська сільська територіальна громада
33. Хорольська міська територіальна громада
34. Чорнухинська селищна територіальна громада
35. Чутівська селищна територіальна громада
36. Шишацька селищна територіальна громада
37. Щербанівська сільська територіальна громада

Рівненська область

1. Дубенська міська територіальна громада
2. Смизька селищна територіальна громада
3. Привільненська сільська територіальна громада
4. Рафалівська селищна територіальна громада
5. Білокриницька сільська територіальна громада
6. Великомежиріцька сільська територіальна громада
7. Здовбицька сільська територіальна громада
8. Здолбунівська міська територіальна громада
9. Зорянська сільська територіальна громада
10. Клеванська селищна територіальна громада
11. Рівненська міська територіальна громада
12. Шпанівська сільська територіальна громада

13. Сарненська міська територіальна громада

Сумська область

1. Бочечківська сільська територіальна громада
2. Буринська міська територіальна громада
3. Дубов'язівська селищна територіальна громада
4. Конотопська міська територіальна громада
5. Кролевецька міська територіальна громада
6. Новослобідська сільська територіальна громада
7. Попівська сільська територіальна громада
8. Путивльська міська територіальна громада
9. Березівська сільська територіальна громада
10. Глухівська міська територіальна громада
11. Дружбівська міська територіальна громада
12. Есманьська селищна територіальна громада
13. Зноб-Новгородська селищна територіальна громада
14. Свеська селищна територіальна громада
15. Середино-Будська міська територіальна громада
16. Шалигинська селищна територіальна громада
17. Шосткинська міська територіальна громада
18. Ямпільська селищна територіальна громада
19. Андріяшівська сільська територіальна громада
20. Вільшанська сільська територіальна громада
21. Коровинська сільська територіальна громада
22. Липоводолинська селищна територіальна громада
23. Недригайлівська селищна територіальна громада
24. Роменська міська територіальна громада
25. Синівська сільська територіальна громада
26. Хмелівська сільська територіальна громада
27. Бездрицька сільська територіальна громада
28. Білопільська міська територіальна громада
29. Верхньосироватська сільська територіальна громада
30. Ворожбянська міська територіальна громада
31. Краснопільська селищна територіальна громада
32. Лебединська міська територіальна громада
33. Миколаївська сільська територіальна громада
34. Миропільська сільська територіальна громада
35. Нижньосироватська сільська територіальна громада

36. Річківська сільська територіальна громада
37. Садівська сільська територіальна громада
38. Степанівська селищна територіальна громада
39. Сумська міська територіальна громада
40. Хотінська селищна територіальна громада
41. Юнаківська сільська територіальна громада
42. Боромлянська сільська територіальна громада
43. Великописарівська селищна територіальна громада
44. Грунська сільська територіальна громада
45. Кириківської селищна територіальна громада
46. Комишанська сільська територіальна громада
47. Охтирська міська територіальна громада
48. Тростянецька міська територіальна громада
49. Чупахівська селищна територіальна громада
50. Чернечинська сільська територіальна громада

Тернопільська область

1. Великогаївська сільська територіальна громада
2. Підгаєцька міська територіальна громада
3. Чортківська міська територіальна громада
4. Іване-Пустенська сільська територіальна громада
5. Почаївська міська територіальна громада
6. Тернопільська міська територіальна громада

Харківська область

1. Богодухівська міська територіальна громада
2. Валківська міська територіальна громада
3. Коломацька селищна територіальна громада
4. Краснокутська селищна територіальна громада
5. Балаклійська міська територіальна громада
6. Барвінківська міська територіальна громада
7. Донецька селищна територіальна громада
8. Ізюмська міська територіальна громада
9. Куньєвська сільська територіальна громада
10. Оскільська сільська територіальна громада
11. Савинська селищна територіальна громада
12. Зачепилівська селищна територіальна громада
13. Кегичівська селищна територіальна громада

14. Красноградська міська територіальна громада
15. Наталинська сільська територіальна громада
16. Сахновщинська селищна територіальна громада
17. Старовірівська сільська територіальна громада
18. Великобурлуцька селищна територіальна громада
19. Вільхуватська сільська територіальна громада
20. Кіндрашівська сільська територіальна громада
21. Курилівська сільська територіальна громада
22. Шевченківська селищна територіальна громада
23. Біляївська сільська територіальна громада
24. Близнюківська селищна територіальна громада
25. Лозівська міська територіальна громада
26. Олексіївська сільська територіальна громада
27. Первомайська міська територіальна громада
28. Безлюдівська селищна територіальна громада
29. Височанська селищна територіальна громада
30. Вільхівська сільська територіальна громада
31. Липецька сільська територіальна громада
32. Люботинська міська територіальна громада
33. Малоданилівська селищна територіальна громада
34. Мерешівська міська територіальна громада
35. Нововодолазька селищна територіальна громада
36. Південна міська територіальна громада
37. Пісочинська селищна територіальна громада
38. Роганська селищна територіальна громада
39. Солоницівська селищна територіальна громада
40. Харківська міська територіальна громада
41. Зміївська міська територіальна громада
42. Малинівська селищна територіальна громада
43. Новопокровська селищна територіальна громада
44. Печенізька селищна територіальна громада
45. Слобожанська селищна територіальна громада
46. Старосалтівська селищна територіальна громада
47. Чкаловська селищна територіальна громада
48. Чугуївська міська територіальна громада
49. Золочівська селищна територіальна громада
50. Дергачівська міська територіальна громада
51. Циркунівська сільська територіальна громада

Херсонська область

1. Дар'ївська сільська територіальна громада
2. Великоолександрівська селищна територіальна громада
3. Високопільська селищна територіальна громада
4. Нововоронцовська селищна територіальна громада
5. Тягинська сільська територіальна громада
6. Борозенська сільська територіальна громада
7. Кочубеївська сільська територіальна громада
8. Бериславська міська територіальна громада
9. Милівська сільська територіальна громада
10. Новорайська сільська територіальна громада
11. Музиківська сільська територіальна громада
12. Тягинська сільська територіальна громада
13. Чернобаївська сільська територіальна громада
14. Херсонська міська територіальна громада
15. Білозерська селищна територіальна громада
16. Станіславська сільська територіальна громада
17. Калинівська сільська територіальна громада

Хмельницька область

1. Вовковинецька селищна територіальна громада
2. Городоцька міська територіальна громада
3. Деражнянська міська територіальна громада
4. Заслучненська сільська територіальна громада
5. Летичівська селищна територіальна громада
6. Меджибізька селищна територіальна громада
7. Полонська міська територіальна громада
8. Старокостянтинівська міська територіальна громада
9. Судилківська сільська територіальна громада
10. Хмельницька міська територіальна громада
11. Черноострівська селищна територіальна громада
12. Шепетівська міська територіальна громада
13. Ярмолинецька селищна територіальна громада
14. Волочиська міська територіальна громада
15. Дунаєвецька міська територіальна громада
16. Кам'янець-Подільська міська територіальна громада

Черкаська область

1. Уманська міська територіальна громада
2. Паланська сільська територіальна громада

Чернівецька область

1. Сокирянська міська територіальна громада
2. Хотинська міська територіальна громада
3. Берегометська селищна територіальна громада
4. Вижницька міська територіальна громада
5. Кельменецька селищна територіальна громада
6. Кострижівська селищна територіальна громада
7. Новодністровська міська територіальна громада
8. Сторожинецька міська територіальна громада
9. Усть-Путильська сільська територіальна громада
10. Чернівецька міська територіальна громада

Чернігівська область

1. Корюківська міська територіальна громада
2. Менська міська територіальна громада
3. Сновська міська територіальна громада
4. Сосницька селищна територіальна громада
5. Холминська селищна територіальна громада
6. Батуринська міська територіальна громада
7. Бахмацька міська територіальна громада
8. Бобровицька міська територіальна громада
9. Борзнянська міська територіальна громада
10. Вертіївська сільська територіальна громада
11. Височанська сільська територіальна громада
12. Дмитрівська селищна територіальна громада
13. Комарівська сільська територіальна громада
14. Крутівська сільська територіальна громада
15. Лосинівська селищна територіальна громада
16. Макіївська сільська територіальна громада
17. Мринська сільська територіальна громада
18. Ніжинська міська територіальна громада
19. Новобасанська сільська територіальна громада
20. Носівська міська територіальна громада
21. Плисківська сільська територіальна громада

22. Талалаївська сільська територіальна громада
23. Коропська селищна територіальна громада
24. Новгород-Сіверська міська територіальна громада
25. Понорницька селищна територіальна громада
26. Семенівська міська територіальна громада
27. Прилуцький район територіальна громада
28. Ічнянська міська територіальна громада
29. Ладанська селищна територіальна громада
30. Линовицька селищна територіальна громада
31. Малодівицька селищна територіальна громада
32. Парафіївська селищна територіальна громада
33. Прилуцька міська територіальна громада
34. Срібнянська селищна територіальна громада
35. Сухополов'янська сільська територіальна громада
36. Талалаївська селищна територіальна громада
37. Яблунівська сільська територіальна громада
38. Березнянська селищна територіальна громада
39. Гончарівська міська територіальна громада
40. Городнянська міська територіальна громада
41. Деснянська селищна територіальна громада
42. Добрянська селищна територіальна громада
43. Іванівська сільська територіальна громада
44. Кіптівська сільська територіальна громада
45. Киїнська сільська територіальна громада
46. Киселівська сільська територіальна громада
47. Козелецька селищна територіальна громада
48. Куликівська селищна територіальна громада
49. Любецька селищна територіальна громада
50. Михайло-Коцюбинська селищна територіальна громада
51. Новобілоуська сільська територіальна громада
52. Олишівська сільська територіальна громада
53. Остерська міська територіальна громада
54. Ріпкинська селищна територіальна громада
55. Седнівська селищна територіальна громада
56. Тупичівська сільська територіальна громада
57. Чернігівська міська територіальна громада

2. Регіональні полюси зростання.

3. Території з особливими умовами для розвитку:

території з низьким рівнем соціально-економічного розвитку;

території з міжнародними, безпековими обмеженнями;

території з природними обмеженнями;

території техногенних та природних катастроф;

території, що потребують економічної реструктуризації;

4. Території сталого розвитку.

Оперативні цілі та основні завдання, що забезпечують досягнення стратегічних цілей

Стратегічна ціль I. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, кліматичному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах

Оперативна ціль 1.1. Відновлення інфраструктури, економічної активності та балансу екосистем, створення безпекових умов життєдіяльності на територіях відновлення

1.1.1. Розроблення стратегічних та планувальних документів для відновлення та розвитку на місцевому та регіональному рівнях, зокрема із врахуванням заходів щодо відновлення (збереження) балансу екосистем та адаптації до зміни клімату.

1.1.2. Здійснення першочергових заходів щодо створення (відновлення) умов щодо безпеки життєдіяльності в територіальних громадах, віднесених до територій відновлення.

1.1.3. Відновлення інфраструктури, знищеної внаслідок збройної агресії російської федерації, з урахуванням сучасних підходів до пріоритезації проєктів, за принципом «краще, ніж було» (build back better).

1.1.4. Створення умов для поведження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків за підходами циркулярної економіки.

1.1.5. Сприяння відновленню житлових умов, в тому числі через надання компенсацій для відновлення окремих категорій об'єктів нерухомого майна, пошкоджених внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених

збройною агресією російської федерації, з використанням електронної публічної послуги «єВідновлення».

1.1.6. Створення умов для відновлення та стимулювання економічної активності в територіальних громадах, віднесених до територій відновлення.

1.1.7. Створення умов для пришвидшення процесу нетехнічного та технічного обстеження територій, гуманітарного розмінування та знешкодження вибухонебезпечних предметів, шляхом збільшення кількості залучених суб'єктів.

1.1.8. Сприяння залученню коштів міжнародної технічної допомоги та міжнародних фінансових організацій для реалізації проєктів відновлення в територіальних громадах, віднесених до територій відновлення.

Оперативна ціль 1.2. Підтримка та ефективне використання потенціалу територій з особливими умовами для розвитку

Завдання за напрямом «Протидія кризам на територіях з низьким рівнем соціально-економічного розвитку»

1.2.1. Розвиток транспортної, цифрової, виробничої, логістичної та соціальної інфраструктури з урахуванням потреб різних груп населення, прогнозу демографічних змін та споживання

1.2.2. Сприяння реалізації відповідних позадержавних проєктів та програм підтримки щодо здійснення заходів стосовно професійного навчання/перенавчання, підтримки зайнятості і самозайнятості населення, створення нових робочих місць.

1.2.3. Стимулювання та створення умов для осіб працездатного віку до постійного проживання осіб (зокрема ВПО) в територіальні громади з низьким рівнем соціально-економічного розвитку.

Завдання за напрямом «Забезпечення стійкості та обороноздатності на територіях з міжнародними, безпековими обмеженнями»

1.2.4. Вжиття заходів для підвищення доступності населення до фонду захисних споруд цивільного захисту з урахуванням принципів інклюзивності та безбар'єрності.

1.2.5. Здійснення заходів щодо проведення навчань з питань безпеки та підготовки мешканців територіальних громад до участі в русі національного спротиву.

1.2.6. Визначення стратегічних орієнтирів та створення умов для послідовної зміни структури економіки, забезпечення стійкості та обороноздатності на територіях з безпековими обмеженнями.

1.2.7. Формування системи стимулів для залучення інвестицій, в тому числі створення пільгових умов інвесторам, що здійснюють інвестиційну діяльність у найбільш важливих для задоволення суспільних потреб напрямках, створенні нових робочих місць для мешканців.

1.2.8. Забезпечення надання правової та гуманітарної допомоги (із залученням міжнародної допомоги), зокрема надання медичних та соціальних послуг, в тому числі шляхом створення мобільних аптечних пунктів, мобільних пунктів підтримки, мобільних пунктів обігріву тощо.

1.2.9. Забезпечення можливості отримання адміністративних послуг та послуг у сфері соціального захисту через онлайн-сервіси громадянами України, які проживають на тимчасово окупованій території та у населених пунктах, що розташовані на лінії розмежування.

1.2.10. Забезпечення реалізації права громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території, у населених пунктах на лінії зіткнення, на здобуття або продовження здобуття дошкільної, позашкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти за будь-якою формою здобуття освіти, визначеною законодавством.

Завдання за напрямом «Стале використання потенціалу територій з природними обмеженнями»

1.2.11. Формування стратегічних напрямів відновлення та розвитку Приазовського макрорегіону.

1.2.12. Здійснення заходів щодо відновлення, розвитку та збалансованого використання природоохоронних територій.

1.2.13. Стимулювання розвитку економічного середовища та сфери зайнятості населення навколо природоохоронних та заліснених територій, у тому числі визначення економічного механізму їх сталого використання.

1.2.14. Створення умов для розвитку рекреаційно-туристичного потенціалу територій, враховуючи наявність природних обмежень.

1.2.15. Створення належної системи управління та відновлення прибережних та морських екосистем, сприяння розвитку марікультури (промислового розведення та вирощування морських водних живих ресурсів) у прибережних районах, які не шкодять навколишньому природному середовищу.

1.2.16. Забезпечення доступу населення до питної води та відновлення об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних (зрошувальних) систем в Одеській, Миколаївській, Запорізькій та Херсонській областях.

Завдання за напрямом «Сталий розвиток гірських територій Українських Карпат»

1.2.17. Визначення пріоритетних напрямів сталого розвитку гірських територій та створення необхідних умов для комплексного розв'язання наявних проблем в економічній сфері шляхом розроблення та реалізації Державної програми розвитку регіону українських Карпат.

1.2.18. Забезпечення екологічної безпеки та сталого розвитку транскордонного Карпатського регіону шляхом створення ефективної системи співпраці держав, регіонів та територіальних громад.

1.2.19. Підвищення рівня доступності території Українських Карпат шляхом розвитку транспортної, прикордонної та інформаційно-комунікаційної інфраструктури.

1.2.20. Стимулювання підприємництва у традиційних для регіону Українських Карпат видах господарської діяльності.

1.2.21. Сприяння збереженню, відновленню та популяризації історико-культурної спадщини Українських Карпат, в тому числі нематеріальної.

Завдання за напрямом «Розвиток територій української частини Дунайського регіону»

1.2.22. Урахування у секторальних стратегіях, державних та регіональних програмах розвитку пріоритетів та цілей Стратегії ЄС для Дунайського регіону з метою забезпечення їх реалізації.

1.2.23. Забезпечення участі представників України в заходах та ініціативах, що здійснюються в рамках Стратегії ЄС для Дунайського регіону, та участі у її координації спільно з державами -учасницями Стратегії.

1.2.24. Створення умов для соціально-економічного та екологічного розвитку територій української частини Дунайського регіону, зокрема, розвитку інфраструктури транспортного сполучення з придунайськими державами та перетину державного кордону, вирішення питання забезпечення якісним водопостачанням та протипаводкового захисту відповідних територій.

1.2.25. Сприяння активній участі України в Програмах ЄС, до яких Україна має доступ, з метою сталого розвитку української частини Дунайського регіону.

1.2.26. Підтримка розвитку транспортно-логістичного потенціалу морських і річкових портів у Дунайському регіоні, забезпечення їх зв'язку та доступу через інтеграцію всіх видів транспорту.

Завдання за напрямом «Розвиток сільських територій»

1.2.27. Створення законодавчих та стратегічних засад для реалізації ефективної державної політики сільського розвитку з урахуванням критеріїв членства у Європейському Союзі та міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

1.2.28. Розвиток транспортної доступності сільських населених пунктів до адміністративних центрів територіальних громад та районів.

1.2.29. Стимулювання розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в сільських територіях.

1.2.30. Підтримка диверсифікації сільської економіки та сприяння розвитку різних форм кооперації, фермерства, інфраструктури для переробки та зберігання сільськогосподарської продукції.

1.2.31. Запровадження підтримки інтегрованих проєктів розвитку сільських територій, обов'язковою складовою яких є забезпечення сільських населених пунктів водопостачанням та водовідведенням.

1.2.32. Забезпечення доступу для жителів сільської місцевості, зокрема віддалених населених пунктів, до соціальних та адміністративних послуг.

Завдання за напрямом «Подолання наслідків та відновлення територій техногенних та екологічних катастроф»

1.2.33. Визначення стратегічних пріоритетів відновлення та розвитку територій, які постраждали внаслідок руйнування греблі Каховської ГЕС.

1.2.34. Розроблення системи комплексного моніторингу територій техногенних та екологічних катастроф, визначення а можливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності.

1.2.35. Забезпечення соціально-економічного розвитку територій, прилеглих до централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива (зокрема, Славутицької, Іванківської та Поліської територіальних громад Київської області).

Завдання за напрямом «Економічна реструктуризація територіальних громад та регіонів»

1.2.36. Визначення стратегічних пріоритетів та механізмів диверсифікації місцевих економік, сталого соціально-економічного розвитку вугільних територіальних громад шляхом розроблення та реалізації Державної цільової програми справедливої трансформації вугільних регіонів України до 2030 року.

1.2.37. Сприяння залученню інвестиційних ресурсів, коштів міжнародної технічної допомоги та міжнародних фінансових організацій для реалізації проєктів економічної реструктуризації.

Оперативна ціль 1.3. Поширення позитивного впливу регіональних полюсів зростання та територій сталого розвитку

1.3.1. Визначення пріоритетів та механізмів використання потенціалу регіональних полюсів зростання.

1.3.2. Сприяння реалізації спільних проєктів регіональних полюсів зростання та суміжних територіальних громад.

1.3.3. Створення умов для промислового інвестування та розвитку кластерів різної спеціалізації.

1.3.4. Сприяння впровадженню освітніх програм для професійної підготовки, перепідготовки, та підвищення кваліфікації кадрів з урахуванням специфіки та актуальних потреб місцевих ринків праці.

1.3.5. Запровадження стратегічного планування розвитку транспортних систем, систем життєзабезпечення агломерацій, регіональних полюсів зростання та суміжних територіальних громад з урахуванням принципів інклюзивності, сталої мобільності та кліматичної нейтральності.

1.3.6. Стимулювання реновацій та ефективного використання залишених територій і виробничих об'єктів в регіональних полюсах зростання.

1.3.7. Створення законодавчої основи функціонування та розвитку агломерацій, забезпечення збалансованого просторового розвитку територій, що входять до їх складу.

Оперативна ціль 1.4. Формування згуртованого інформаційно-культурного та соціального простору в межах всієї території України

1.4.1. Удосконалення нормативно-правової бази у сфері міжрегіонального співробітництва для координації зусиль з відновлення та модернізації територіальних громад та регіонів.

1.4.2. Сприяння розбудові партнерств та обміну досвідом між органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами регіональної політики щодо ефективності управління та інноваційних методів роботи.

1.4.3. Реалізація на регіональному та місцевому рівні державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, створення умов для національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання та громадянської освіти населення на рівні регіонів, територіальних

громад, зокрема шляхом розроблення та реалізації відповідних програм, створення та розширення мережі відповідних центрів.

1.4.4. Зміцнення статусу української мови, сприяння її розвитку та популяризації.

1.4.5. Реалізація проєктів і заходів щодо зміцнення соціальної згуртованості населення на регіональному і міжрегіональному рівнях.

Завдання за напрямом «Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади за місцем їх перебування»

1.4.6. Зменшення впливу негативних наслідків та здійснення заходів для розв'язання проблем, пов'язаних з внутрішнім переміщенням, зумовленого збройною агресією російської федерації, шляхом виконання на регіональному та місцевому рівні завдань, визначених Стратегією державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року.

1.4.7. Створення ефективного та прозорого механізму обліку, розподілу та використання житлових чи інших приміщень, придатних для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб, державної та комунальної власності.

1.4.8. Створення умов для поетапного розселення внутрішньо переміщених осіб, які проживають в місцях компактного поселення, з урахуванням потреб регіонів у людських ресурсах, а також особливостей потреб окремих категорій осіб (осіб з інвалідністю, багатодітних сімей, літніх людей, представників національних меншин тощо) та принципу єдності родин.

1.4.9. Розробка та впровадження місцевих програм з адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб до соціального та економічного середовища на території їх проживання.

Завдання за напрямом «Посилення соціальної захищеності ветеранів війни та членів їх сімей»

1.4.10. Створення умов на місцевому та регіональному рівні для ефективної реадаптації та соціально-економічної реінтеграції ветеранів війни.

1.4.11. Сприяння реалізації кредитно-фінансових механізмів для забезпечення ветеранів війни та членів їх сімей постійним та доступним житлом з пільговими умовами фінансування будівництва та придбання житла.

1.4.12. Створення умов для підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації та професійного розвитку ветеранів війни та членів їх сімей з урахуванням потреб ринку праці.

1.4.13. Стимулювання розвитку підприємницької ініціативи серед ветеранів війни та членів їх сімей.

Завдання за напрямом «Розвиток внутрішнього туризму»

1.4.14. Забезпечення розробки регіональних та місцевих програм розвитку та використання рекреаційно-туристичного потенціалу територій.

1.4.17. Створення сприятливих умов для залучення інвестицій у розбудову туристичної інфраструктури.

1.4.18. Сприяння належному облаштуванню туристичних маршрутів та об'єктів туристичних відвідувань, їх цифровізації, створенню комфортних і безпечних умов для туристів (відпочивальників).

1.4.19. Сприяння формуванню локальних туристичних брендів та популяризації туристичного потенціалу регіонів та територіальних громад, у тому числі з використанням цифрових технологій.

1.4.20. Створення єдиного туристичного порталу України

Завдання за напрямом «Збереження та ефективне використання економічного потенціалу культурної спадщини»

1.4.21. Сприяння відновленню об'єктів культурної спадщини в регіонах та територіальних громадах, знищених чи пошкоджених внаслідок збройної агресії російської федерації проти України.

1.4.22. Активізація роботи з номінування об'єктів, цінність яких є унікальною та які потенційно можуть належати до всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

1.4.23. Сприяння залученню коштів міжнародної технічної допомоги та міжнародних організацій з метою забезпечення охорони культурної спадщини.

Стратегічна ціль II. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів

Оперативна ціль 2.1. Створення умов для відновлення та розвитку людського капіталу

Завдання за напрямом «Уповільнення динаміки демографічних втрат в територіальних громадах та регіонах»

2.1.1. Розроблення у співпраці з міжнародними організаціями та органами державної влади інших країн заходів із повернення громадян України з-за кордону на територію України, а також їх швидкої інтеграції в освітній, медичний, соціальний простір, регіональні та місцеві ринки праці.

2.1.2. Здійснення комплексної оцінки реальної чисельності та структури населення, з урахуванням міграційних процесів та внутрішнього переміщення осіб з початку збройної агресії російської федерації проти України.

2.1.3. Врахування в регіональних стратегіях заходів щодо протидії демографічним втратам в територіальних громадах, де є висока смертність, низький рівень народжуваності та скорочення населення за рахунок міграції.

Завдання за напрямом «Створення безперешкодного життєвого середовища та забезпечення рівних можливостей для розвитку всіх груп населення»

2.1.4. Створення безбар'єрного середовища для всіх груп населення в регіонах та територіальних громадах, забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати свої права, отримувати послуги на рівні з іншими шляхом реалізації заходів Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року.

2.1.5. Створення умов на регіональному та місцевому рівнях для досягнення рівних прав та рівних можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства.

2.1.6. Посилення заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству та у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі, медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб шляхом координації зусиль усіх заінтересованих сторін на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Завдання за напрямом «Підвищення якості та конкурентоспроможності вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти»

2.1.7. Сприяння розвитку мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти у відповідності до потреб регіональних та міжрегіональних ринків праці.

2.1.8. Створення механізмів стимулювання участі представників бізнесу в оновленні матеріально-технічної і навчально-виробничої бази закладів вищої, фахової передвищої та професійно-технічної освіти.

2.1.9. Поширення ефективних профорієнтаційних заходів у закладах загальної середньої освіти та соціальної реклами для популяризації робітничих професій, підвищення престижності професійної (професійно-технічної) освіти серед різних груп населення, зокрема жінок.

2.1.10. Сприяння здобуттю професійної підготовки за дуальною формою навчання.

2.1.11. Створення рівних можливостей для особистісного та професійного розвитку особи впродовж життя.

Завдання за напрямом “Розвиток загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти”

2.1.12. Сприяння створенню оптимальної мережі закладів загальної середньої освіти з урахуванням демографічних прогнозів, яка забезпечить здобуття третього рівня повної загальної середньої освіти.

2.1.13. Підвищення матеріально-технічної бази навчальних закладів, забезпечення якості освітніх послуг, зокрема у сільській місцевості.

2.1.14. Удосконалення механізмів розвитку кадрового потенціалу у сфері освіти на регіональному і місцевому рівнях.

2.1.15. Забезпечення функціонування оптимальної мережі різних типів надавачів освітніх послуг для дітей раннього і дошкільного віку у безпечних умовах.

2.1.16. Сприяння розвитку позашкільної освіти відповідно до вільного, різнобічного розвитку особистості, інтелектуальних і творчих здібностей, фізичних якостей вихованців, учнів і слухачів і принципу гендерної рівності.

2.1.17. Забезпечення доступності, розумного пристосування та універсального дизайну для задоволення освітніх потреб дітей з особливими освітніми потребами.

Завдання за напрямом «Формування доступної та спроможної мережі закладів охорони здоров'я для надання якісних медичних послуг»

2.1.18. Забезпечення функціонування спроможної системи громадського здоров'я в регіонах та територіальних громадах.

2.1.19. Створення умов для профілактики інфекційних та неінфекційних хвороб, забезпечення імунізації населення відповідно до календаря профілактичних щеплень в територіальних громадах.

2.1.20. Створення Єдиного порталу вакантних посад у державних та комунальних закладах охорони здоров'я.

2.1.21. Забезпечення доступу до необхідних медичних послуг, лікарських засобів та медичних виробів за програмою медичних гарантій на основі аналізу і прогнозування потреб населення України.

2.1.22. Організація спроможної кластерних та надкластерних закладів охорони здоров'я (в т.ч. зі створенням реабілітаційних відділень).

2.1.23. Покращення доступності до послуг з охорони психічного здоров'я.

Завдання за напрямом «Формування здорової нації та створення належних умов для розвитку системи закладів фізичної культури і спорту, у тому числі для осіб з інвалідністю»

2.1.24. Забезпечення розвитку фізичної культури та спорту на рівні територіальних громад, зокрема шляхом розширення мережі закладів та створення інклюзивної спортивної інфраструктури.

2.1.25. Створення умов для залучення осіб та дітей з інвалідністю, у тому числі тих, хто отримав її внаслідок збройної агресії РФ, до занять фізичною культурою, спортом та фізкультурно-спортивною реабілітацією.

Завдання за напрямом «Формування всебічно розвиненого молодого покоління»

2.1.26. Створення умов для розвитку та успішної самореалізації молоді, в тому числі шляхом реалізації в регіонах та територіальних громадах Національної молодіжної стратегії до 2030 року.

2.1.27. Сприяння розвитку громадянської освіти та підвищення рівня соціальної інтеграції молоді.

2.1.28. Сприяння розвитку молодіжних центрів та забезпечення якості послуг, що ними надаються.

Оперативна ціль 2.2. Відновлення та стимулювання розвитку регіональних та місцевих економік

2.2.1. Стимулювання підприємницької активності в регіонах, шляхом стимулювання внутрішньо переміщених осіб працездатного віку, ветеранів, безробітних осіб до працевлаштування, заснування власного бізнесу.

2.2.2. Підвищення інвестиційної привабливості територій, підтримка залучення інвестицій, популяризація інвестиційних можливостей регіонів.

2.2.4. Сприяння використанню інструментів страхування інвестицій від ризиків, що можуть бути спричинені збройною агресією РФ, бойовими діями та/або тероризмом.

2.2.5. Стимулювання створення та діяльності індустріальних парків та підприємств оборонного-промислового комплексу.

2.2.6. Створення умов для відновлення та розвитку експортного потенціалу регіонів з урахуванням унікальних компетенцій та ресурсів, а також необхідності

розвитку технологій та ланцюгів виробництва, що підтримують перехід до кліматично нейтральної економіки.

2.2.7. Підтримка реалізації економічних проектів у ключових секторах - енергетика, переробка аграрної продукції, транспорт та експортна логістика, виробництво критичних матеріалів.

2.2.8. Сприяння діяльності виробників крафтової та локальної продукції.

2.2.9. Покращення доступу населення до ринків праці через підвищення трудової мобільності та адаптації до місцевих потреб.

Оперативна ціль 2.3. Розвиток сталої, інклюзивної та стійкої до безпекових загроз інфраструктури

Завдання за напрямом «Транспортно-логістична інфраструктура»

2.3.1. Розбудова залізничних мереж та якісних автомобільних доріг загального користування державного значення відповідно до завдань, визначених Національною транспортною стратегією України на період до 2030 року.

2.3.2. Відновлення та розбудова мережі якісних автомобільних доріг загального користування місцевого значення.

2.3.3. Підвищення ролі сталих видів громадського транспорту та велосипедної інфраструктури.

2.3.4. Забезпечення доступу різних груп населення до публічних послуг.

2.3.5. Створення умов для відновлення та розвитку системи експортної логістики.

2.3.6. Створення умов для відновлення та розвитку авіаційного транспорту, зокрема реалізації стратегічних проектів в авіації, модернізації та розвитку інфраструктури аеропортів, в тому числі регіональних аеропортів (через 6 місяців після завершення воєнного стану).

2.3.7. Сприяння розвитку транспортної, прикордонної та логістичної інфраструктури на міждержавному сполученні (залізничному, автомобільному, морському та річковому).

Завдання за напрямом «Енергетична інфраструктура»

2.3.7. Забезпечення енергетичної стійкості територіальних громад та регіонів шляхом сприяння розвитку розподіленої генерації електричної енергії.

2.3.8. Сприяння розвитку генерації електричної енергії з відновлюваних джерел та застосування установок зберігання енергії, в системах централізованого водопостачання та водовідведення.

2.3.9. Стимулювання розвитку енергетичних (в тому числі біоенергетичних) кластерів та виробництва біогазу на базі потужностей з очистки стічних вод та осаду.

2.3.10. Забезпечення місцевого енергетичного планування шляхом розроблення та впровадження муніципальних і регіональних енергетичних планів.

2.3.11. Створення умов для впровадження систем енергетичного менеджменту в органах місцевого самоврядування, комунальних підприємствах та систем енергомоніторингу громадських і житлових будівель.

2.3.12. Сприяння модернізації, підвищенню ефективності, адаптивності та декарбонізації систем централізованого тепlopостачання в тому числі через розвиток когенерації, генерації на альтернативному паливі із використанням місцевих енергетичних ресурсів та генерації з використанням геотермальної енергії.

2.3.13. Створення умов для термомодернізації будівель, енергоефективної відбудови пошкоджених будівель та підвищення енергоефективності, в тому числі будівель державної та комунальної власності.

2.3.14. Сприяння розвитку інструментів енергосервісу у модернізації об'єктів житлово-комунального господарства.

Завдання за напрямом «Житлово-комунальна інфраструктура»

2.3.15. Удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази з метою впровадження нових підходів до забезпечення осіб житлом на основі міжнародних стандартів з урахуванням кращих практик та досвіду країн ЄС.

2.3.16. Забезпечення доступності житла з безпечними, комфортними умовами проживання, особливо для соціальної підтримки вразливих верств населення.

2.3.17. Впровадження сучасних практик містопланування та містобудування для створення інклюзивних та привабливих населених пунктів на основі принципів збалансованого розвитку, інтегрованого планування відповідно до New European Bauhaus.

2.3.18. Створення умов щодо розвитку системи самоорганізації споживачів житлово-комунальних послуг об'єднань співвласників багатоквартирних будинків.

2.3.19. Забезпечення державної та муніципальної фінансової підтримки населення щодо термомодернізації будівель житлового фонду, енергоефективної відбудови пошкоджених будівель та здійснення енергоефективних заходів.

2.3.20. Створення умов для структурної модернізації сфери управління побутовими відходами шляхом розвитку роздільного збирання, рециклінгу та повторного використання побутових відходів за принципами циркулярної економіки.

2.3.21. Забезпечення запровадження комплексу заходів з розвитку, санації та ревіталізації систем централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, забезпечення доступності якісних послуг у цій сфері, зокрема шляхом будівництва нових систем з використанням новітніх технологій, реконструкції існуючих з урахуванням потреб територіальних громад.

2.3.22. Розробка та схвалення комплексу нормативно-правових актів, спрямованих на стимулювання ефективного очищення, транспортування та повторного використання стічних вод та осаду стічних вод.

Завдання за напрямом «Соціальна інфраструктура»

2.3.23. Формування системи надання соціальних послуг відповідно до потреб населення, шляхом модернізації існуючих і запровадження нових видів соціальних послуг з урахуванням гендерних особливостей, зокрема забезпечення розвитку якісних і доступних послуг з догляду, у тому числі доглядової інфраструктури.

2.3.24. Сприяння створенню функціонально та організаційно нових моделей закладів культури (центрів культурних послуг, центрів творчості, креативних хабів) для забезпечення діяльності митців, театральних видовищних закладів культури, незалежних театрів, музичних та художніх колективів, ансамблів.

2.3.25. Сприяння модернізації та інформатизації бібліотек, запровадження нових інформаційно-бібліотечних послуг на основі інформаційно-комунікаційних технологій, а також забезпечення цифровізації надання культурних послуг, враховуючи потреби та права у сфері культури усіх категорій населення.

2.3.26. Забезпечення формування оптимальної та інклюзивної мережі закладів культури та публічних бібліотек, яка б задовольняла потреби різних груп жінок і чоловіків.

Завдання за напрямом «Цифрова трансформація та розвиток цифрової інфраструктури»

2.3.27. Забезпечення безперешкодного доступу до високошвидкісного Інтернету всіх населених пунктів (насамперед сільських та малих міст).

2.3.28 Забезпечення переведення пріоритетних публічних послуг, у тому числі відкритих даних та інструментів електронної демократії, в електронну форму.

2.3.29. Підвищення рівня цифрової грамотності населення, зокрема шляхом реалізації проєкту «Дія. Цифрова освіта».

2.3.30. Забезпечення доступності для осіб з інвалідністю з порушенням зору, слуху та мовлення офіційних веб-сайтів, реєстрів і електронних послуг, доступ до яких забезпечується через Інтернет, органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, заснованих ними підприємств, установ та організацій.

Завдання за напрямом «Інфраструктура безпеки»

2.3.31. Сприяння розвитку системи централізованого оповіщення та збільшенню фонду захисних споруд цивільного захисту (зокрема, в закладах освіти, охорони здоров'я та соціального захисту) з урахуванням принципів інклюзивності та безбар'єрності.

2.3.32. Сприяння утворенню у територіальних громадах центрів безпеки як інтегрованих структур з єдиною комунікацією відповідно до актів законодавства у сфері захисту населення і територій від пожеж та надзвичайних ситуацій, забезпечення громадського порядку, охорони здоров'я населення (з пожежно-рятувальними підрозділами, поліцейськими станціями та бригадами екстреної (швидкої) медичної допомоги).

2.3.33. Створення (відновлення) безпекових умов в територіальних громадах шляхом запровадження та реалізації проєкту «Поліцейський офіцер громади».

2.3.34. Сприяння утворенню та забезпеченню функціонування органами місцевого самоврядування у територіальних громадах пожежно-рятувальних підрозділів місцевої та добровільної пожежної охорони (у тому числі у складі центрів безпеки).

2.3.35. Врахування під час розробки містобудівної документації інженерно-технічних заходів цивільного захисту.

2.3.36. Забезпечення модернізації, технічного переоснащення та приведення у відповідність до європейських стандартів регіональних систем гідрометеорологічних спостережень і спостережень за забрудненням навколишнього природного середовища.

2.3.37. Запровадження та функціонування національної системи стійкості, що передбачає забезпечення функціонування безпеки та захищеності об'єктів критичної інфраструктури з урахуванням нових підходів.

Завдання за напрямом «Інфраструктура надання адміністративних послуг»

2.3.38. Сприяння розбудові мережі центрів надання адміністративних послуг, зокрема з урахуванням дотримання принципів інклюзії та безбар'єрності.

2.3.39. Проведення реінжинірингу публічних послуг та оптимізація процедур отримання адміністративних послуг.

Оперативна ціль 2.4. Сприяння інноваційному розвитку регіональних економік

2.4.1. Сприяння реалізації інноваційних проєктів з метою відновлення та розбудови промислового потенціалу з урахуванням фактора безпеки.

2.4.2. Стимулювання економічного відновлення в регіонах на принципах *подвійного переходу* (“зелений” перехід і цифрові трансформації).

2.4.3. Сприяння розвитку регіональних систем інноваційної інфраструктури (наукові та технопарки, хаби цифрових інновацій тощо).

2.4.4. Забезпечення оновлення напрямів смарт-спеціалізації регіонів.

2.4.5. Розроблення та впровадження механізмів підтримки проєктів регіонального розвитку, спрямованих на розвиток пріоритетних видів економічної діяльності, визначених на засадах смарт-спеціалізації та необхідності переходу до кліматично нейтральної економіки.

Стратегічна ціль III. Розбудова ефективного багаторівневого врядування

Оперативна ціль 3.1. Забезпечення стійкості та ефективності публічного управління відповідно до безпекових, демографічних та економічних викликів

3.1.1. Законодавче вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування та військових адміністрацій в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

3.1.2. Розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування різних рівнів, а також між органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади за принципом субсидіарності та на засадах децентралізації.

3.1.3. Запровадження системи здійснення нагляду за дотриманням законності актів органів місцевого самоврядування відповідно до принципів, закладених у Європейській хартії місцевого самоврядування.

3.1.4. Запровадження механізму координації місцевими державними адміністраціями діяльності територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади.

3.1.5. Посилення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, створення умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних та делегованих повноважень.

3.1.6. Створення умов для ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування різних рівнів, спрямованої на комплексний розвиток територій.

Оперативна ціль 3.2. Підвищення ефективності та підзвітності публічного інвестування

3.2.1. Удосконалення механізмів підтримки регіонального та місцевого розвитку.

3.2.2. Підвищення ефективності та прозорості Державного фонду регіонального розвитку.

3.2.3. Сприяння розвитку співробітництва територіальних громад.

3.2.4. Сприяння публічно-приватному партнерству у частині розбудови інфраструктури та розвитку територій.

3.2.5. Удосконалення системи місцевих запозичень.

Завдання за напрямом «Управління проєктами відбудови через екосистему DREAM»

3.2.6. Запровадження єдиної екосистеми цифрового відновлення для підзвітного управління Digital Reconstruction Ecosystem for Accountable Management (DREAM) для всіх проєктів відновлення та розвитку.

3.2.7. Впровадження системного підходу до пріоритизації програм та проєктів, заснованого на даних.

3.2.8. Формування Реєстру пошкодженого та знищеного майна як єдиної системи обліку, накопичення та зберігання верифікованої інформації про пошкоджене та знищене майно, зокрема, задля реалізації державної політики компенсації на його основі.

Оперативна ціль 3.3. Відновлення системи публічного управління та надання послуг на деокупованих територіях

3.3.1. Формування кадрового резерву працівників для організації управління та надання базових послуг на деокупованих територіях.

3.3.2. Відновлення системи державного управління на деокупованих територіях та забезпечення її стійкості.

3.3.3. Відновлення базових муніципальних та адміністративних послуг на деокупованих територіях.

3.3.4. Здійснення першочергових заходів щодо економічної та соціальної адаптації та реабілітації громадян на деокупованих територіях.

3.3.5. Створення умов для інтеграції деокупованих територій в єдиний український інформаційний простір, блокування інформаційного впливу РФ.

3.3.6. Забезпечення подолання наслідків ідеології мілітаризації держави-агресора на всі сфери життя людини на деокупованих територіях.

3.3.7. Запровадження системи ментальної реінтеграції та психологічної підтримки жителів деокупованих територій.

Оперативна ціль 3.4. Наближення системи управління регіональним розвитком до процедур та кращих практик ЄС

3.4.1 Створення умов для розвитку інституційної спроможності на національному, регіональному та місцевому рівнях з урахуванням принципів рівності, недискримінації та потреб різних груп населення.

3.4.2 Сприяння удосконалення системи підвищення рівня професійних навичок та компетенцій державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, зокрема в сфері стратегічного планування, надання муніципальних послуг, бюджетування та залучення інвестицій.

3.4.3 Створення умов для гармонізації національної статистичної системи з міжнародними та європейськими нормами і стандартами, узгодженню діяльності виробників офіційної статистики з основними принципами діяльності офіційної статистики та Кодексом норм європейської статистики.

3.4.4 Запровадження національної системи територіальної статистичної класифікації відповідно до Номенклатури територіальних одиниць статистики NUTS.

3.4.5. Запровадження муніципальної статистики, створення інструментів для збору, зберігання та обробки даних муніципальної статистики.

3.4.6 Запровадження єдиної геоінформаційної системи здійснення моніторингу та оцінювання розвитку регіонів і територіальних громад.

3.4.7. Створення умов для підвищення підзвітності та прозорості органів державної влади та місцевого самоврядування усіх рівнів, залучення жителів, в

тому числі ВПО, до прийняття рішень, поширення кращих практик створення органів самоорганізації населення, впровадження механізмів електронних публічних консультацій.

Завдання за напрямом «Формування горизонтальної та вертикальної координації секторальних та державної регіональної політик»

3.4.8. Створення скоординованої системи планування просторового розвитку на національному, регіональному та місцевому рівні.

3.4.9. Впровадження Цілей сталого розвитку на національному, регіональному та місцевому рівнях, інтегрованих у формування політик у горизонтальній та вертикальній площинах.

3.4.10. Впровадження на всіх рівнях врядування цілісної системи стратегічного планування з урахуванням середньострокового бюджетного планування, узгодження цілей, завдань, фінансування.

3.4.11. Запровадження системи критеріїв визначення соціальних, економічних та екологічних наслідків впливу пропонованої державної політики та можливості досягнення Цілей сталого розвитку на регіональному та місцевому рівнях.

3.4.12. Забезпечення ефективної діяльності Міжвідомчої координаційної комісії з питань регіонального розвитку.

Завдання за напрямом «Розвиток міжнародних партнерств та транскордонного співробітництва»

3.4.13. Оновлення законодавчої бази у сфері транскордонного співробітництва

3.4.14. Сприяння розбудові міжнародних партнерств на регіональному та місцевому рівні.

3.4.15. Створення умов для ефективного вирішення завдань місцевого та регіонального розвитку суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва, в тому числі в рамках реалізації Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки.

3.4.16. Поглиблення розвитку транскордонного співробітництва шляхом створення умов для укладення угод про транскордонне співробітництво між місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування України та відповідними представниками адміністративно-територіальних одиниць інших країн.

3.4.17. Сприяння залученню коштів міжнародної технічної допомоги для реалізації проєктів транскордонного співробітництва.

3.4.18. Забезпечення активної участі та врахування інтересів України під час формування політик та інструментів ЄС, в тому числі у рамках підготовки та реалізації макрорегіональної Стратегії ЄС для Карпатського регіону.

Додаток 3

Показники моніторингу досягнення цілей Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки

Індикатор	Одиниця виміру показника	Територіальний рівень	Описове прогнозоване цільове значення показника у 2027 році	Джерело даних
Оперативна ціль 1.1. Відновлення інфраструктури, економічної активності та балансу екосистем, створення безпечових умов життєдіяльності на територіях відновлення				
1. Частка відновлених об'єктів зруйнованої та/або пошкодженої інфраструктури - за видами (на підконтрольних Україні територіях)	%	1) Україна 2) регіони	Тенденція до зростання показника у кожній області	Мінінфраструктури
2. Відношення зареєстрованих суб'єктів господарювання (фізичних та юридичних осіб) в територіальних громадах, віднесених до територій відновлення, протягом року до кількості діючих в базовому році	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Мішност

Індикатор	Одиниця виміру показника	Територіальний рівень	Описове прогнозоване цільове значення показника у 2027 році	Джерело даних
3. Рівень вторинного використання відходів (відходів руйнувань)	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Державна екологічна інспекція України
4. Частка території, яка потребує обстеження щодо мінування та забруднення вибухонебезпечними предметами	%	1) Україна 2) регіони	тенденція зниження показника у кожній області	ДСНС
5. Частка територіальних громад, віднесених до територій відновлення, з індексом податкоспроможності 0,45 і нижче (у поточному році)	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зменшення показника у кожній області та кожному ФТТ	Мінінфраструктури
Оперативна ціль 1.2. Підтримка та ефективне використання потенціалу територій з особливими умовами для розвитку				
1. Частка територіальних громад, віднесених до територій з особливими умовами для розвитку, з індексом податкоспроможності 0,45 і нижче (у поточному році)	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зменшення показника у кожній області та кожному ФТТ	Мінінфраструктури
2. Частка територіальних громад, віднесених до територій з особливими умовами для розвитку, які мають рівень капітальних видатків місцевих бюджетів нижчий, ніж в середньому по країні	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зменшення показника у кожній області та кожному ФТТ	Мінінфраструктури
3. Відношення зареєстрованих суб'єктів господарювання (фізичних та юридичних осіб) в територіальних громадах, віднесених до територій з особливими умовами для розвитку, протягом року до кількості діючих в базовому році	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Мінюст
4. Частка територіальних громад, віднесених до територій з особливими умовами для розвитку, в яких зросла кількість адміністративних послуг населенню	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Мінінфраструктури

Індикатор	Одиниця виміру показника	Територіальний рівень	Описове прогнозоване цільове значення показника у 2027 році	Джерело даних
5. Частка територій та об'єктів природно-заповідного фонду у відношенні до площі держави (регіону)	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання для досягнення показника 15 % до 2027 року	Міндовкілля
6. Частка площі територій національної екологічної мережі у загальній території України	%	1) Україна 2) регіони	тенденція зростання показника у кожній області	Міндовкілля
7. Лісистість території України	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання в кожній області з урахуванням показників регіональних нормативів оптимальної лісистості для досягнення показника щонайменше 17 %	Державне агентство лісових ресурсів; Державний земельний кадастр
Оперативна ціль 1.3. Поширення позитивного впливу регіональних полюсів зростання та територій сталого розвитку				
1. Кількість діючих договорів ММС між РПЗ та суміжними територіальними громадами	од.	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Мінінфраструктури
2. Частка територіальних громад, віднесених до РПЗ, з індексом податкоспроможності 1,1 і вище (у поточному році)	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до стабільності показника у кожній області	Мінінфраструктури
3. Відношення зареєстрованих суб'єктів господарювання (фізичних та юридичних осіб) в РПЗ, протягом року до кількості діючих в базовому році	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Мінюст
Оперативна ціль 1.4. Формування згуртованого інформаційно-культурного та соціального простору в межах всієї території України				

Індикатор	Одиниця виміру показника	Територіальний рівень	Описове прогнозоване цільове значення показника у 2027 році	Джерело даних
1. Кількість пам'яток, на яких проведені ремонтно-реставраційні роботи	одиниць	1) Україна 2) регіони	70	МКІП
2. Частка працевлаштованих ВПО до усіх ВПО працездатного віку	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Мінсоцполітики
3. Частка ВПО, розселених з місць тимчасового проживання в альтернативні житлові рішення	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Мінреінтеграції
Оперативна ціль 2.1. Створення умов для відновлення та розвитку людського капіталу				
1. Частка осіб, які не склали Національний мультипредметний тест	%	1) Україна - сільська місцевість - міська місцевість 2) регіони - сільська місцевість - міська місцевість	тенденція зниження показника у кожній області	МОН
2. Частка випускників базової середньої школи, які не продовжують навчання	%	1) Україна 2) регіони	тенденція зниження показника у кожній області	-“-
3. Частка охоплення дітей віком 5 років закладами дошкільної освіти	%	1) Україна - сільська місцевість	тенденція до зростання показника у кожній області та типу місцевості	-“-

Індикатор	Одиниця виміру показника	Територіальний рівень	Описове прогнозоване цільове значення показника у 2027 році	Джерело даних
		- міська місцевість 2) регіони - сільська місцевість - міська місцевість		
4. Смертність дітей у віці до 5 років, випадків на 1 000 живонароджених	%	1) Україна 2) регіони	тенденція зниження показника у кожній області	МОЗ
5. Кількість випадків материнської смерті, на 100 000 живонароджених	%	1) Україна 2) регіони	тенденція зниження показника у кожній області	МОЗ
6. Частка громадян, які декларують знання принаймні однієї з мов країн ЄС	%	Україна - сільська місцевість - міська місцевість	тенденція до зростання показника та наближення показника для сільської місцевості до показника для міської місцевості	МОН
7. Частка громадян, рівень володіння цифровими компетентностями (цифрової грамотності) яких не нижче базового	%	Україна - сільська місцевість - міська місцевість	тенденція до зростання показника та наближення показника для сільської місцевості до показника для міської місцевості	Мінцифри, НКРЗІ
Оперативна ціль 2.2. Відновлення та стимулювання розвитку регіональних та місцевих економік				

Індикатор	Одиниця виміру показника	Територіальний рівень	Описове прогнозоване цільове значення показника у 2027 році	Джерело даних
1. Відношення зміни чисельності платників єдиного соціального внеску (далі - ЄСВ) в поточному році до чисельності платників ЄСВ в попередньому році	%	1) Україна 2) п'ять регіонів із найнижчим значенням	1) показник має тенденцію до збільшення 2) наближення показника у регіонах до середнього в Україні	ПФУ
2. Частка платників ЄСВ, розмір річного доходу від зайнятості яких перевищує 12 мінімальних середньомісячних зарплат найманих працівників	%	1) Україна 2) п'ять регіонів із найнижчим значенням	1) показник має тенденцію до збільшення 2) наближення показника у регіонах до середнього в Україні	ПФУ
3. Відношення зареєстрованих суб'єктів господарювання (фізичних та юридичних осіб) протягом року до кількості діючих в базовому році	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Держстат
4. Частка суб'єктів господарювання (фізичних та юридичних осіб), які функціонують більше 1 року (з 01.01.2022)	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Держстат
5. Приріст обсягу експорту товарів та послуг по відношенню до обсягів базового року	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Держстат
Оперативна ціль 2.3. Розвиток сталої, інклюзивної та стійкої до безпекових загроз інфраструктури				
1. Частка населення, що має доступ до мобільних мереж 4G, 5G	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Мінцифри, НКРЗІ (ЦСР ООН)

Індикатор	Одиниця виміру показника	Територіальний рівень	Описове прогнозоване цільове значення показника у 2027 році	Джерело даних
2. Частка соціальних закладів (школи, центри надання адміністративних послуг, заклади первинної медичної допомоги, заклади вторинної медичної допомоги, заклади професійно-технічної освіти, заклади культури, заклади соціального захисту населення, інклюзивно-ресурсні центри, пожежно-рятувальні команди, пожежно-рятувальні частини, відомчі заклади МВС, дошкільні навчальні заклади, спортивно-оздоровчі заклади), що використовують фіксований широкосмуговий доступ до Інтернету	%	1) Україна 2) регіони	100 100	Мінцифри, НКРЗІ
3. Кількість укріплень (за класами) на 1000 мешканців	Од.	1) Україна 2) регіони	тенденція зростання показника у кожній області	ДСНС
4. Частка сільського населення, яке проживає на відстані понад 3 км від дороги з твердим покриттям	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зменшення показника у кожній області та кожному ФТТ	Держстат
5. Частка об'єктів громадського та цивільного призначення, благоустрою, облаштованих з урахуванням потреб осіб з інвалідністю	%	1) Україна 2) регіони	тенденція зростання показника у кожній області	Мінінфраструктури
Оперативна ціль 2.4. Сприяння інноваційному розвитку регіональних економік				
1. Частка експорту товарів з використанням у виробництві технологій високого та середньовисокого рівня в загальному обсязі експорту товарів, % (групи «Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості», «Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них», «Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання», «Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби», 90-та підгрупа групи «Прилади та апарати оптичні, фотографічні» (згідно з УКТЗЕД))	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Держстат
Оперативна ціль 3.1. Забезпечення стійкості та ефективності публічного управління відповідно до безпекових, демографічних та економічних викликів				

Індикатор	Одиниця виміру показника	Територіальний рівень	Описове прогнозоване цільове значення показника у 2027 році	Джерело даних
1. Частка територіальних громад, які мають актуальні документи стратегічного планування державної регіональної політики (відповідно до Закону України “Про засади державної регіональної політики”)	%	1) Україна 2) регіони 3) ФТТ	100 100 100	Мінінфраструктури
2. Частка територіальних громад з індексом податкоспроможності 0,45 і нижче (у поточному році)	%	1) Україна 2) регіони 3) ФТТ	тенденція до зменшення показника у кожній області та кожному ФТТ	Мінінфраструктури
3. Частка територіальних громад, які мають рівень місцевих податків і зборів у власних доходах вищий, ніж в середньому по країні	%	1) Україна 2) регіони 3) ФТТ	тенденція до зростання показника у кожній області та кожному ФТТ	Мінінфраструктури
4. Частка громадян, які використовують Інтернет для контактів з органами державної влади чи органами місцевого самоврядування	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області та кожному ФТТ	Мінцифри
5. Частка жінок на керівних посадах органах місцевого самоврядування різного рівня	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Мінінфраструктури
Оперативна ціль 3.2. Підвищення ефективності та підзвітності публічного інвестування				
1. Частка територіальних громад, які мають діючі договори про співробітництво територіальних громад (відповідно до Закону України “Про співробітництво територіальних громад”)	%	1) Україна 2) регіони 3) ФТТ	тенденція до зростання показника у кожній області та кожному ФТТ	Мінінфраструктури
2. Частка територіальних громад, які мають рівень капітальних видатків місцевих бюджетів нижчий, ніж в середньому по країні	%	1) Україна 2) регіони 3) ФТТ	тенденція до зменшення показника у кожній області та кожному ФТТ	Мінінфраструктури
Оперативна ціль 3.3. Відновлення системи публічного управління та надання послуг на деокупованих територіях				
1. Частка територіальних громад (з числа деокупованих) в яких відновлено місцеве самоврядування	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Мінінфраструктури
2. Частка закладів загальної середньої освіти, що відновили свою роботу після деокупації	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	МОН
Оперативна ціль 3.4. Наближення системи управління регіональним розвитком до процедур та кращих практик ЄС				
1. Частка територіальних громад, які беруть участь в міжнародних партнерствах з муніципалітетами держав-членів ЄС	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Мінінфраструктури

Індикатор	Одиниця виміру показника	Територіальний рівень	Описове прогнозоване цільове значення показника у 2027 році	Джерело даних
2. Частка посадових осіб місцевого самоврядування, які декларують знання принаймні однієї з мов країн ЄС	%	1) Україна 2) регіони	тенденція до зростання показника у кожній області	Мінінфраструктури